תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי הלכות · סדר קדשים

מהרש"א - חדושי הלכות על בכורות

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מהרש"א - חדושי הלכות על בכורות

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרשא-חדושי-הלכות-על-בכורות/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 5
דף ג. 6
דף ג: 7
דף ד. 7
דף ד: 8
דף ה. 8
דף ה: 9
דף ו. 10
דף ו: 11
דף ז. 11
דף ז: 11
דף ח. 12
דף ח: 13
דף ט. 13
דף ט: 14
דף י. 14
דף י: 15
דף יא. 15
דף יא: 16
דף יב. 17
דף יב: 17
דף יג. 17
דף יג: 18
דף יד. 18
דף יד: 18
דף טו. 19
דף טו: 19
דף טז. 20
דף טז: 20
דף יז. 21
דף יז: 21
דף יח. 22
דף יח: 22
דף יט. 22
דף יט: 23
דף כ. 23
דף כ: 24
דף כא. 25
דף כא: 26
דף כב. 27
דף כב: 28
דף כג. 28
דף כג: 29
דף כד. 29
דף כד: 29
דף כה. 30
דף כה: 30
דף כו. 31
דף כו: 31
דף כז. 32
דף כז: 32
דף כח. 33
דף כח: 33
דף כט. 33
דף כט: 34
דף ל. 34
דף ל: 35
דף לא. 35
דף לא: 36
דף לב. 36
דף לב: 37

דף לג. 37
דף לג: 38
דף לד. 38
דף לד: 39
דף לה. 39
דף לה: 40
דף לו. 40
דף לו: 40
דף לז. 40
דף לז: 41
דף לח. 41
דף לח: 42
דף לט. 42
דף לט: 42
דף מ. 42
דף מ: 43
דף מא. 43
דף מא: 43
דף מב. 44
דף מב: 44
דף מג. 45
דף מג: 45
דף מד. 45
דף מד: 46
דף מה. 47
דף מה: 47
דף מו. 47
דף מו: 48
דף מז. 48
דף מז: 49
דף מח. 49
דף מח: 50
דף מט. 50
דף נ. 51
דף נ: 52
דף נא. 52
דף נא: 53
דף נב. 53
דף נב: 54
דף נג. 54
דף נג: 55
דף נד. 55
דף נד: 56
דף נה. 56
דף נה: 57
דף נו. 57
דף נו: 58
דף נז. 58
דף נז: 58
דף נח. 59
דף נח: 59
דף נט. 60
דף נט: 60
דף ס. 61
דף ס: 61
דף סא. 62

דף ב.

תוס' בד"ה הלוקח עובר כו' ומתרי קראי נפקי כולה ושותפות כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דמהני ב' קראי דממעט לקמן שותפות עובד כוכבים באם או בעובר מכל בכור וכל מקנך אימעיט נמי כולה של עובד כוכבים באם או בעובר וק"ל:

בא"ד דעביד צריכותא כו' כדמפרש ואזיל דמלוקח לא כו' המוכר עובר לעובד כוכבים או כו' דאמוכר קאי דלא איירי כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דמחד קרא נפקי דלא נחית במתני' אלא לדרשא דחד קרא דהיינו במוכר את העובר ומש"ה עביד צריכותא בלוקח ומוכר ויש מי שהגיה בדברי התוס' והא דמשמע ממתני' דמחד קרא נפקי כו' ואין צורך למחוק נוסחות התוס' שלפנינו וק"ל:

בד"ה והמשתתף בת"כ כו' מדכתיב בכורות בקרכם כו' עכ"ל וה"ה דה"מ לאתויי הכא מההיא דפ' ראשית הגז וק"ל:

בא"ד וה"ה דמפיק ליה מכל מקנך וגו' עכ"ל וליכא לאקשויי תרי קראי ל"ל למעט שותפות עובד כוכבים באם דבקרך במשנה תורה כתיב וחדא דרשא היא מכינוי דך' של בקרך ומקנך וק"ל:

בא"ד בקרכם וצאנכם כדאמר התם כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מייתי לה לקדושה כו' בר רחל דכלו חיותיה משום דמפקע כו' דבלוקח אם הולד כו' ולא דמי למוכר דאיכא הפקעה כו' דאפי' הבאת קדושה איכא ועוד כו' (דפריך) [דפריש] במתני' משום כו' מתרי קראי עכ"ל כצ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד לאפוקי מדר' יהודה בלא ר' יהודה נמי אצטריך לאשמועינן שותפות כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה אבל עובר כו' בבהמה אחריתא כו' דקאמר והאי עובר נמי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ונתן חצי כו' עד עשרה בדמיו כו' אי מיירי כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל דמסיפא קשיא להו דכשהוא פודה הבכור כולו מיד עובד כוכבים עד י' בדמיו יתנהו כולו לכהן ואמאי קתני נותן כל דמיו לכהן וק"ל:

בא"ד ניתן לכהן אלא נפדה בשה כל דהו או בשויו כדאמר לקמן עכ"ל כצ"ל:

בפרש"י בד"ה מדר' יהודה כו'. חצי דמיו לכהן עכ"ל הס"ד ובד"ה והנותן לו כו' לפי שמוסרה לעובד כוכבים כו' שאע"פ שאינו רשאי נתנה לעובד כוכבים במתנה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ב:

גמ' וא"ל לכשתלד דלא מקבלה כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה שאינה יכולה כו' מלאכה בשבת עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה מתיר בשבורה כו' ובד"ה משום הכי כו' לן למבעי עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה עליה עול כו' ובד"ה כמאן כו' בהמה שלא לשחיטה עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה משהו כו' כצ"ל:
בד"ה תא שמע ממתני' כו' דקס"ד דלא פליג עובד כוכבים בשבח כו' עכ"ל הס"ד ולאפוקי מסוגיא דלעיל דמוקי לה בבהמה מעוברת לפטומה וק"ל:
תוס' בד"ה מאי לאו כו' אלא בבהמה לעוברה וכן כו' כדמסיק לקמן לעוברה:
בד"ה דלא מקבלה זכר כו' עסקן בדברים ודלמא כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה שמא יתחייב כו' וכונתם וכו' ואין זה כו' בגרם שיתוף עכ"ל כצ"ל הס"ד ואחר כך מ"ה [דעיקר] מכירה כו' כצ"ל:

דף ג.

גמרא אמר ר' יוחנן ושניהם מקרא כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה דיקא נמי כו' ואי אבהמת כהן עכ"ל ולא ניחא ליה לפרש דיקא נמי דדמיו קתני דהא מסיק לעיל תני דמיה אבל כהן מאי עבידתיה ודאי קאי בקושיא בבהמה לעוברה ולא אמרינן לעיל מגו דקנסינן ליה כו' אלא בדיהיב ליה מעוברת לפטומה ועי"ל דדמיו קתני לא קשיא לן לעיל אלא בבהמה לפטומה אבל הכא בבהמה לעוברה שפיר קאי דמיו אעובר כמ"ש התוס' לעיל לחד פירושם אך מ"ש התוס' לעיל בד"ה וכ"ת דמשמע ליה דקאי אבהמה א"כ לקמן נמי לידוק הכי כו' קשה דאימא דקושטא דהכי הוא דאימא מדמיו קתני קמדייק דליכא למימר דא"כ ה"ל למימר בלישנא דלעיל והא דמיו קתני דהא השתא נמי הל"ל בלישנא דלעיל לאתויי הסיפא דמיו לכהן כהן מאי עבידתיה ונראה לדברי התוס' דלעיל דמפרשי דיקא נמי דהכא בע"א די' בדמיו לא שייך למקנס גבי בהמה לעובר ודו"ק:
בד"ה או לאו כו' קנסינן ליה אם אין העובד כוכבים כו' עכ"ל ובד"ה ולימא ליה כהן כו' בעל מום ניתן לכהן עד כאן לשונו ובדברי המתחיל שגר כו' חיותא הוא עכ"ל הס"ד ואחר כך מ"ה אפילו מום קל כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה ור' יהודה כו' לית דחש להא דר"י כו' דאין לדמות אלא מה שהתלמוד כו' ואפי' נשוה ההיא דדמיו להך דהכא לא תקשה דהא כו' ואמו מישראל אבל כו' עכ"ל כצ"ל ופירוש אפי' נשוה ההיא דמקצת כסף ומקצת בתולים למקצת בכור דהכא:
בד"ה רב חסדא כו' גבי גוף אטום כו' והא דאמר רבא התם כו' דושטו נקוב טרפה וחיה לא מדמו לחסרון כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל דמכח קושיא זו דסבר רבא התם בושטו נקוב

דטמאה לידה וטרפה חיה הסכימו התוס' בנדה ובתמורה דהגירסא דשמעתין משובשת והך דתמורה היא עיקר אבל התוס' דהכא כתבו דאין מכאן הוכחה דאין לדמות ואין כל הטרפות שוות דושטו נקוב הוה טרפה חיה אבל חסרון עד לארכובה דהכא כדפרש"י הוי טרפה ואינה חיה וכר' זכאי דס"ל התם הכי ודו"ק:

בד"ה מ"ש מנפלים כו' קרא הוי לן למילף מהתם או נפלים נילף כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ג:

בפרש"י בד"ה או אחת כו' כשל אווז ובד"ה לאו משום דה"ל כו' עכ"ל ובד"ה לעולם כו' שרוע עכ"ל ואח"כ מ"ה תרוייהו בעו והא ודאי משונה הוא ואי קשיא אצטריך לר"י כו' עכ"ל כצ"ל לא ידענא מאי קשיא ליה דהא קושטא הוא למאי דקאמר לעולם אימא לך משום שינוי כו' דקושיא הוא לר"י מאי אצטריך לאשמעי' טפי ממתני' ודו"ק:

תוס' בד"ה אלא לאו וכו' דהכא דייקי' שתיהן גדולות הוי שינוי ולא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה דקא מפקע כו' בגוף העובר אבל הקנאה כו' ומיהו אי עבד עבד כו' אפי' בהא דרב יהודה משמע בר"פ כיצד מערימין כו' בו מום אי לאו כו' ורב מרי נמי דמקנה אוזנייהו לא נענש אלא משום הפקעה ולקמן כו' טרפה או נבלה ולאידך כו' לאקנויי וכ"ע לא כו' אבל כי מקנה אזני הבהמות שרי דלא כו' כצ"ל:

דף ד.

גמ' אינהו פטרי אדם אדם פטר בהמה בהמה פטרה דכתיב כו' נפטרו אלמה תנן כו' כצ"ל:

פרש"י בד"ה אם הפקיע כו' אלא עצמן הס"ד ואח"כ מ"ה בהמה כו' ובד"ה בכור בן חודש כו' ובד"ה בפטר רחם כו' בן לויה נמי פטור עכ"ל הס"ד וכצ"ל:

תוס' ד"ה דין הוא שתפקיע את של עצמו גרסי' ואי גרסי' שתפקע ל"ג את עכ"ל כצ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה והא פטרו כו' אינהו והס"ד ואח"כ מ"ה ועוד כ' דליכא למימר דהבהמה כו' ועוד לפרש מתני' דלקמן אתא מ"ה כו' למימר פוטרין את של עצמן מקל וחומר דפוטרין של ישראל דכהנים ולוים כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה (כהנים כו' יש לומר אי לאו קל וחומר מצינו כו') אם הפקיע כו' שלו עצמו בכורות כו' בפי' דמדקאמר אשכחן אדם בהמה טמאה מנלן משמע דאצטריך היקשא לאגמורי אבהמה טמאה כו' בין באותה שעה בשה ולדורות כו' ובד"ה דין הוא כו' לאדם ולשון ה"ק כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה בפטר רחם כו' הך פרכא דבן לוי בשנויא כו' מה שהוא בן לוי משויהו לוי ואע"פ כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דמשמע מפירש"י דלא מיתרצא אלא בן לוי פחות מבן חודש והוא נולד לו מלויה אבל בן לוי מישראלית פחות מבן חודש ובן לוי מישראל אפילו בן חודש לא מיתרצא ויש מגיהים בתוס' לאין צורך וק"ל:

דף ד:

גמרא בכניסתו לארץ הוא אימר והיה [כי] כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה כסף לדורות כו' כסף חמשת שקלים וגו' עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה שה לדורות כו' תפדה בשה עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה בכסף פדו כו' ובד"ה תדע שלא כו' באדם שלשה ושבעים ומאתים עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה דלא הוי להו כו' ובד"ה לא קדשו כו' שנולדו במדבר עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה דמעיקרא כו' ובד"ה דאלת"ה כו' הוא דהואי עכ"ל ואח"כ מ"ה דלא פסקה כו' ובד"ה הוזהרו כו' לארץ הס"ד ואח"כ מ"ה במצרים כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה ופודה בו כו' והוא לעצמו בספק כו' הוצרך למיתני שחוזר כו' כצ"ל:
בד"ה לא קדשו כו' והא דפריך לעיל ואפי' מבכור בהמה טהורה ליפטרו כו' אין זה אליבא דר"ל כו' עכ"ל אבל מבכור אדם דפוטר במתני' לא תקשי ליה לר"ל אפילו להך לישנא דאיכא לאוקמי נמי באותן שיצאו ממצרים ור"י דמקשי ליה לר"ל לא אסיק אדעתיה לאוקמי הך דעד שלא הוקם המשכן כו' באותן שיצאו ממצרים ה"ה דה"מ להקשות ליה ממתני' דהכא אלא דהך דעד שלא הוקם כו' נמי מתני' היא בפרק בתרא דזבחים והא דפריך מבכור בהמה טהורה נמי לפטרו ליכא לאוקמי [נמי] באותן שיצאו ממצרים דהא לר"ל קאמר דכולהו קרבו באותו יום שהוקם המשכן ומתירוצם הא דפריך רבא לעיל בפשיטות דבהמה טהורה הפקיעה בהמת ישראל הטהורה אינו מוכרח לומר [כן] וכן פירש רש"י בחומש דלא פדו בכור בהמה טהורה של ישראל אלא את פטרי בכוריהם שהוא פשוטו של מקרא ועיין בראב"ם וק"ל:

דף ה.

גמרא אמר ר' אליעזר ר' יוחנן חזאי כו' לא קדשו לא הוצרכו כו' להיכן הלכו א"ל אותן ג' כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה טעמיה כו' והעברת הס"ד ואח"כ מ"ה מצוה זו כו' ובד"ה א"ל האי כו' במדבר הס"ד ואח"כ מ"ה בלשון כו' ובדבור המתחיל מחצית השקל כו' ומנה מאה דינר

כו' לאלף סלעים מ' מנים כו' ובד"ה מחצה שלם כו' לא נתן אלא מאת ככר כו' ובד"ה כפול היה כו' היה האלף וז' מאות וע"ה כו' לעמודים הס"ד ואח"כ מ"ה כתיב קרא כו' ובד"ה אימא מיניה מהאי קרא גופיה כו' ואי נמי לא מהדר כו' ובד"ה לעולם איכא לשאול אמאי כו' בפרוטרוט הס"ד ואח"כ מ"ה ואלפים כו' הרי צ"ו מלים כו' והאי קרא חשיב כו' ובד"ה והשקל עשרים כו' אלמא המנה ס' סלעים עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה ומחצה כולה כו' ושבע מאות וחמשה ושבעים כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מנא ליה פירוש כו' מלבד קושיא זו עכ"ל כצ"ל:

בד"ה הרי כאן כו' הכתוב אלא בפרוטרוט ומנה של קודש כו' למנינהו במנין ולימא ל"ה מנים וחצי וכן בסמוך כו' שהרי כאן צ"ו מנים כו' גבי אלמנה אמרינן נקראת כו' על שם מנה כו' לעתיד ואמאי לא דייקינן כתובת אלמנה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה והשקל עשרים גרה היינו מעין כדמתרגם עסרין מעין סלעא ותימה כו' עכ"ל והוא ת"א אקרא דפרשת כי תשא עשרים גרה השקל והביאו ראיה אמלת גרה שהיא מעה מיהו אההוא קרא דתורה לא ניחא להו להקשות מהך דסלעא כ"ד מעין דודאי איכא למימר דבימי יחזקאל הוסיפו שתות כדמסיק הכא והא מאתן וארבעים הויין אבל אקרא דיחזקאל והשקל עשרים גרה שפיר קשיא להו וק"ל:

בא"ד האמר סלע ד' דינר ושש כו' ופר"ת שתי פעמים כו' והם עשו של קודש ס' ובימי כו' מנה של קודש ושל חול ור"י פי' דתוספות אחד היתה כו' של חול ושל קודש וה"פ קרא כו' אבל משקלים של כו' וחמש ועשרים של חול עכ"ל כצ"ל ועיין בתוספות פ' הספינה:

בד"ה עשרים שקלים כו' לחלקן בענין כו' שעניני כו' שנתוסף של קודש אחד משתות ומשקל אח' כו' רביע מנה של קודש אחר שנתוסף קודש ומשקלו של ט"ו ושלשתן כו' חמש ועשרה סלעין כולהון כו' ולפי פי' שני אין מתיישב כו' מוכיח דתחלתו של כו' עכ"ל כצ"ל ופי' שני הוא פר"י שכתב לעיל ועיין בתוספות פרק הספינה דבריהם יותר מבואר ושוב מצאתי בפ' התודה בזה לשון התוספות ולפי פירוש בתרא כו' ע"ש והיינו הך וק"ל:

דף ה:

בפרש"י בד"ה והא מאתן כו' ה' פעמים ארבעים והביאו כו' ובד"ה ערומות כו' פוגע בהן כו' ולשון מקרא הוא עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה מתניתין פטר כו' ובד"ה ומה הן כו' דומין לאמן הס"ד ואח"כ מ"ה גמרא מקצת כו' עניינה בבכור כו' ובד"ה לפרה כו' וקנסיב

תלמודא אחרינא עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה ר' יהודה כו' ובד"ה גלי כו' הגוף היה הס"ד ואח"כ מ"ה למה כו' ובד"ה שור כו' בשור ועז הס"ד ואח"כ מ"ה כשב ועז כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה תשעים חמורים לובים ע"ש פוטים ולובים היה בעזרתך לובים וכושים במצעדיו כו' מצרו בירושלמי גרסינן גרים כו' מהו להמתין ג' דורות עכ"ל כצ"ל הס"ד:

בד"ה ת"ל אך חלק תימה תנא כו' חייב מנא ליה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה והא תנא פטר כו' לפטור מקדושת פטר כו' מן הבכור הדקתני במתני' כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ור' יוסי הגלילי כו' לכדרבי יוסי בר חנינא משום דכעין בכור שני כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ו.

גמרא וחמור תפדה בשה כו' ופירש"י קרא תניינא לכתוב וחמור תפדה בשה כו' ויש לדקדק כיון דאליבא דר' יוסי הגלילי קיימינן הכא נימא אדרבה דאיצטריך למכתב ופטר דאי לא הוי כתיב פטר הוה דיינינן ליה בכלל ופרט שור ושה אין מידי אחרינא לא והשתא דכתיב פטר הפסיק הענין דלא נדייניה בכלל ופרט למעט פטרי סוסים וגמלים כדאמר לקמן לר' יוסי הגלילי וי"ל דמ"מ לא לכתוב פטר ולא לכתוב נמי כלל ופרט אי לאו דכתב פטר למעוטי סוסים וגמלים ועי"ל דר' יוסי הגלילי סבר דאין זה כלל ופרט כיון דהפרט אינו שוה דשור ושה הוא קדושת הגוף וחמור אינו אלא קדושת דמים והא דקאמר לרבי יוסי הגלילי פטר הפסיק הענין דע"כ אין זה כלל ופרט כיון דהפרט אינו שוה דהא כתב פטר בכל פרט ובהבי ניחא לר"י הגלילי דלא תקשי דלא לכתוב לא וי"ו ולא פטר ונמעטיה מכלל ופרט ודו"ק:

שם והאי טהור מעליא הוא והאי טמא מעליא כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ויצא מן כו' ולעולם נפדין בשה ת"ל כו' [אחר] בשה הס"ד ואח"כ מ"ה מעטינהו משה ולעולם כו' ובד"ה פטר חמור כו' לעיל מינה פטר שור ושה כו' ובד"ה או דלמא כו' שינוי יתירא הוא וכי אית מקצת סימנים דאם חייב הס"ד ואח"כ מ"ה סימנים כו' ובד"ה לא אפרה כו' קדשי בכורות הס"ד ואחכ מ"ה אבל חמור שילדה מין סוס והלכתא כו' ופטור מן הבכורה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ומה [הן] כו' יותר שלא דיבר אלא בפרה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ור"ש נפקא כו' אר"ש את לא כו' הכא מאן דדריש את כו' פרק ד' וה' כו' המקשה שרי קלוט גבי כו' תרתי תמיהי דכירי אינשי ש"מ קלוט כו' קלוט מהו טמא ואת יעמיד

כו' אין קושי סותר כו' פ' הנושא דאמר כו' דמשוה כבודן לכבוד כו' ור"ע מרבה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ו:

בפרש"י בד"ה גמל גמל כו' במשנה תורה הס"ד ואח"כ מ"ה לאסור חלבה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה הטמאים כו' ורוטבן אי מהטמאים דריש קשה דבהעור כו' ע"כ מהטמאים כו' דאייתי עלה הך כו' דהטמאים דריש עורות שלהן כבשרן שלהן כו' דריש מן הטמאים פר' כו' פ"ה ה' יתירא נדרשת לאסור כו' ולביצת השרץ עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה לאסור צירו כו' ורביעית בסאתים ופריך כו' רבא מהטמאים ופריך כו' בשרץ ובבהמה כו' ראיה התם מהטמאים לאסור כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה רוטב כו' אצ"ל כך דאצטריך כו' חלב חמץ ונבלת עוף כו' דהוי מצי לאוקמא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ז.

גמרא ואיזה זה הבא בסימן אחד כו' נכתוב קרא שה כשבים ועזים שה כו' לכתוב קרא שור כשב ועז כשבים וכו' בצ"ל:
בפרש"י בד"ה מדשבקה כו' לאכילה סגי במקצת סימנין עכ"ל כצ"ל:
בד"ה זה אי אתה כו' ובד"ה אבל אתה כו' לאמו במקצת הס"ד ואח"כ מ"ה שה כשבים כו' ובד"ה פליג עליה בחדא דר"ש בעי כו' ובד"ה דא"כ כו' אסור לכתוב שה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה ש"מ לאכילה כו' חייב בבכורה והשתא רישא וסיפא רבותא קמ"ל כו' חייב אף בבכורה עכ"ל כצ"ל וכ"ה מוגה ויש לקיים גם כל נוסחת התוספות שלפנינו ודו"ק:
בד"ה עד שיהא כו' וה"פ משה שה נפקא כו' עיבורו מן הטהור לכך כו' כצ"ל:
בד"ה חוץ מדר"א כו' חוץ מן הדלפנין שפרים כו' אירי ר' יהושע ב"ל אלא כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה ופליג עליה בחדא מה שיוכל לדחות דחי כן משום כו' בצ"ל:
בד"ה והא איפכא כו' גבי שאור חולין כו' אלא לר"י אייתי ואע"ג דלא ד"ה היא כו' גורם לא יחשב שאור גורם וליתסר עכ"ל כצ"ל ור"ל דניחא ליה לאתויי מהך שר"י הוזכר בה אע"ג דלאו ד"ה הוא דלמ"ד טרפה אינה יולדת לא פליגי אלא בעובר ירך אמו וק"ל:

דף ז:

גמ' ומעלי לירקונה כו' אך את זה תאכלו מכל שרץ וגו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה מטמא הוי משמע כו' ובד"ה שמכניסין כו' אותו דובשנו מגופו וקשיא כו' ובד"ה שרץ כו' מן העוף הס"ד ואח"כ מ"ה אלא שרץ כו' ואי אתה כו' דתיהדר ותידוק מיניה אבל כו' ובד"ה מאי לאו כו' דאמר שיליא לא מן הולד כו' בעלמא עכ"ל הס"ד ובד"ה דג טהור כו' בעופות הס"ד ואח"כ מ"ה אי הכי כו' דבלע אי עכ"ל והוי כו' ובד"ה דרך כו' לאשכוחי הס"ד ואח"כ מ"ה שמצאו כו' כולי האי הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה הגזין כו' ול"ג חגבים שזהו עוף כו' עכ"ל מתוס' ישנים שזהו עוף קאי אגזין דהכא וק"ל:

בד"ה עור הבא כו' פי' כדלעיל עכ"ל כצ"ל ור"ל שהוא מותר מטעם דלעיל גבי יאלי דאינו אלא מזרע שנקרש כמ"ש ג"כ לקמן ודו"ק:

בד"ה לא בין כו' דאין לו סייעתא אלא כו' אין כאן סייעתא עכ"ל כצ"ל:

בד"ה דג טהור כו' שאכל בשר המת כו' ראיה עוד פר"ח כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה רוב דגים כו' הלכתא כרב אסי כו' דדגים עול דגים נפיק אבל מים כו' טמא שבמעי אמו כו' ואין לאסור משום דג טמא כו' עכ"ל כל מה שחסר כאן בתוס' עיין ברא"ש:

דף ח.

גמרא והלא בדק יפה אימר יצתה רובה כו' וכנגדו באילן תאינה כו' חיה מבהמה אחת לשלש ומאי כו' אחת לשלש דה"ל תשעה כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ה"ג הדולפנין כו' מבני אדם שאם כו' וכצ"ל גם בתוס' וק"ל:

בד"ה אווז כו' מבפנים הס"ד ואח"כ מ"ה זכרותו כו' ובד"ה כנגדו באילן כו' הראשון חטה היתה קרי כו' כצ"ל:

בד"ה אם מבהמה כו' דא"כ לכתוב מכל החיה ולא ליבעי בהמה עכ"ל וליכא למימר דכתב בהמה דלא אצטריך לן חיה אי לאו דהיינו דגלי לן דחיה היינו ארי דאי לאו בהמה סד"א דחיה חתול אבל השתא דכתיב בהמה לא איצטריך לן חיה אי לאו דהיינו ארי די"ל כדמסיק קללה שדי עלויה אי נמי לא הוה כתיב רק חיה הוה מוקמינן לה בארי וק"ל:

תוס' בד"ה תרנגולת כו' מתרגם ירושלמי לוזים כו' וינאץ השקד מתרגם שיגדא ויגמל שקדים כו' כצ"ל ואין לו מקום כאן ואינו ראיה לפירכא ובתוס' ישנים אינו וק"ל:

בד"ה באילן תות כו' קרי לתבואה אילן כו' אבל לא מתותי שדה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ברדלס פ"ה אפא ופ"ק דסנהדרין כו' וספ"ק דב"ק כו' מיהו ברדלס דהכא משמעו כו' שנים מדשינה אפעה לע' שנה וב' מיני כו' עכ"ל כצ"ל ועיין ביאור דבריהם בתוס' פ"ק דסנהדרין:

בד"ה הקוף והקיפוף כו' ופ' המפלת אמרי ל"א ר"מ אומר הואיל ועיניהם הולכים לפניהם כשל אדם והוא כוס כו' ויש קפוף אחר מין כו' קפוף ויש גורסים קפוד בדלית כו' ואי גרסי קפוף באותה שבעופות כו' עכ"ל כצ"ל ואח"כ מ"ה בנות שוח על משנה דשביעית שלהם בשניים פי' בירושלמי בכל שנה חונטין בה כו' נגמרין עד ג' שנים ולא כפר"ח כו' אלא עשרה בכל כו' כגון בנות שוח לג' שנים וקשה כו' הקלין שבדמאי לא כו' דהקלין שבדמאי ובההיא כו' במקולקל ור"ת פירש דגרסינן מוכססין בנות שוח כו' וכן שמו עכ"ל הס"ד וכצ"ל וקצרו הכא דבריהם ועיין עליהם בפ"ק דר"ה ושבועות ובפ"ק דע"ז ובפי' ר"ש במסכת דמאי ושביעית ור"ל דבמסכת שביעית תנן דשביעית בנות שוח הוא שניה ופי' בירושלמי דבכל שנה חונטין בה פירות וג' מיני פירות יש בה ועיין שם בפי' הר"ש אבל הוא דלא כפר"ח בחזקת הבתים בההיא דהיה לו ל' אילנות ממטע י' לבית סאה כו' דהיינו בנות שוח דלפירושו ע"כ אין חונטין בכל שנה ושוב הקשו וקצרו בדבריהם וסמכו עצמם ע"פ המדרש דבנות שוח ובנות שבע חד הוא שאכלו אדם הראשון דמשמע מדאמר קלין שבדמאי בנות שוח דלאו פרי חשוב הוא וסמכו נמי על מה שאמרו בפרק קמא דע"ז הוסיפו עליהן בשביעית מוכססין ובנות שוח דמשמע נמי דפירי גרוע הוא ואמרינן נמי שם דחיוורתא הן ופ"ב דנדרים סותר כל זה דמשמע דבנות שבע שהוא בנות שוח אינו לבן וגם שהוא פרי חשוב וכמ"ש ג"כ בפ"ק דשבועות בבנות שבע לאדם ואהא תירצו ונראה דבנות שוח ושבע ב' כו' ועוד תירץ דר"ת גרס בההיא דהוסיפו עליהם מוכססין בנות שוח בלא וי"ו והוא פרי גרוע אבל בנות שוח לחוד הוא טוב ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה ומאי נינהו כו' דחתול לנ"ב ותימה למ"ד כו' שהכלב לנ' יום וי"ל כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ח:

בפירש"י בד"ה ואיבעית כו' בהמה מחיה אחד לשנים כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה אחד לשלש כו' אחד לשלש אלא ניחא ליה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ט.

תוס' ד"ה בי בליעי כו' היאך יורדים לתהום כו' או חריץ כו' מדאמר שם בי בליעי אית ביה תלתא צלמי חד כו' עד כאן לשונם כצ"ל וכן היה בנוסחות תלמוד שלהן כמ"ש בע"י וק"ל:

בד"ה מאן תנא כו' דהכא אפי' לר' יוסי הגלילי מודה מדלא כו' וצריך לפרש כו' להחמיר בדבר ולהפריש טלה שני לעצמו עכ"ל כצ"ל וכן היה בנוסחת ואע"ג דלקמן במתני' בב' זכרים ונקבה נמי צריך להפריש טלה שני לעצמו כמ"ש התוס' לקמן ולא הוזכר במתני' היינו משום דסמך עצמו אבבא קמייתא כמ"ש הרא"ש אבל ברישא דמתני' אי הוי אתי כר"י הגלילי ה"ל למתני דבעי להפריש טלה שני לעצמו וק"ל:

בד"ה אמר רב אשי כו' אחותו הויא אינו מינו טפי כו' דדלמא הוי חציצה כו' פשיטא דלא הוי חציצה כו' אמאי לא אמר כל כו' והא פרישית לא אמר כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה זכר ונקבה מפריש כו' וא"ת לר"י הגלילי אם יצאו שניהם בב"א כו' דקאי איצאו ב' ראשיהם כאחד כו' בכורת רחם וא"כ סמיך כו' וי"ל כדפרישית לעיל כו' להפריש טלה לעצמו עכ"ל כצ"ל וצ"ע אמאי לא קשיא להו הכי בפשיטות גם לרבנן כיון דנקבה חוצצת וקודם שיצא כולו יצאת אחותו וחוצצת וסמיך האי מיעוטא למחצה נקבות קודמין וכן הוא בראב"ש דגם לרבנן הוה רובא לפטור בזכר ונקיבה לר' יוסי הגלילי מרישא נמי מוכח דלא ניזל בתר רובא לפטור דהא בב' זכרים קאמר דלא אתיא כר"י משום דלר"י היה לו להפריש טלה שני לעצמו משום דשמא יצאו בבת א' אע"ג דלא שכיחא והוה מיעוטא ודו"ק:

בד"ה שתי חמוריו כו' כדפי' לעיל בפירקין כו' כה"ג גבי בכורות כו' דלא צריכי כלל עכ"ל ק"ק למאי שכתבו דקמ"ל לקמן דלא נימא שהאחת טינפה ה"נ הכא איכא למימר הכי מה"ט דצריכא ויש ליישב ודו"ק:

בד"ה ב' זכרים כו' דמוכח משום דקדושת בכור כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ט:

פירש"י מין. א' הס"ד ואח"כ מ"ה ומותר כו' החמור לכהן הס"ד ואח"כ מ"ה בשויו לא כו' תהא קבורתה הס"ד ואח"כ מ"ה שור הנסקל כו' לא הוי מחשבה הואיל כו' לטומאת נבלות מצטרף בהדי פחות כו' באוכלין אחרים מטמאים אותו עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה (ומנו) [ותנן] ר' יהודה כו' דאמר בס"פ חלק בגבולים כו' וכן בעיר הנדחת לאו שללה הוא כדאמר ובד"ה מכל האוכל כו' י"ל התם חיה אי עוף כו' עכ"ל כצ"ל:

דף י.

בפירש"י בד"ה אי הכי כו' (הס"ד תשליכון אותו) [תשליכון אותו הס"ד] לאחרים הס"ד ובד"ה ואינה צריכה כו' ולא שייך הכשר אלא בטומאה קלה דאוכלין וכן מחשבה כו'

עכ"ל ור"ל דמחשבה נמי לא שייך אלא בטומאת אוכלין ולא לענין שאר טומאות מיהו חל מחשבה לענין טומאת אוכלין אפי' בדבר שיש בו טומאה חמורה וק"ל:
בד"ה בכפרים כו' עם שאר אוכלין ובד"ה ואינה צריכה הכשר הואיל ומטמא טומאה חמורה עוד שהיה כו' מחוברת בנבלה עכ"ל וכצ"ל:
תוס' בד"ה מה להלן כו' לית ליה ק"ו וא"ת מאן דדריש ליה מקודש ואית ליה ק"ו תיפוק כו' הנאה מכל בקודש באש כו' עכ"ל כצ"ל היינו קרא דמייתי התם מעיקרא דנילף מיניה כל היכא דכתיב קודש והתוס' דפ' כל שעה הקשו קושיא דנילף מקרא דכתיב בנותר דמייתי בתר הכי שם קודש וק"ק לדבריהם דהכא אמאי לא הקשו לתנא דהכא נמי דדריש מקודש לאיסור אכילה נילף מקודש דכתיב בנותר אף לאיסור הנאה וע"ש בתוספות שסתמו דבריהם וק"ל:
בד"ה נבלת כו' לא מזבין אלא לעובדי כוכבים כו' התם ובתים מלאים כל טוב כו' ואמרינן וישנה לטוב כו' לישראל ומה"ט מהני לר"ש כו' עכ"ל כצ"ל והד"א:

דף י:

בפירש"י בד"ה דמו מכשיר כו' שחיטה כה"ג איכא בינייהו הס"ד ואח"כ מ"ה לעלמא כו' לשוייה אוכל הס"ד ואח"כ מ"ה ואפי' לגופיה כו' כנימוס הס"ד ואח"כ מ"ה הואיל כו' ובד"ה מנלן כו' טהורה כו' הס"ד בד"ה בקופיץ כו' עריפה הס"ד [ואח"כ מה"ד מאחוריו וכו' וערפתו הס"ד ואח"כ מה"ד במגירה כו' הרבה הס"ד] ואח"כ מ"ה בהנאת כו' לאחרים הס"ד כצ"ל:
תוס' בד"ה שהשוחט וכו' ותימה פי' כו' לעלמא דמה טעם יכשיר כיון דלא כו' עכ"ל כצ"ל:
ובד"ה שאני עורב כו' ה"ה כ"ד עופות כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יא.

גמרא מבית אבי אמו ישראל מפריש עליהן י' שיין ומעשרן כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה נמי תנינא במתני' הס"ד ובד"ה והן שלו כו' מהן דכהן המוריש היה כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה והלכתא כו' לפדותו בשה שוה ג' זוזים רגיל הכא כו' אבל כו' ואם אין לו שה כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה וגונב מבית כו' מאיש למעוטי דבכל דבר שהוא לשון זכר שייך לשון איש ואשה על נקיבה כמו אשה אל כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה שהיה לו ספק כו' שמן הדין הן שלו אע"פ שהן ודאין א"כ כו' כצ"ל:

דף יא:

גמרא אצל העובד כוכבים כפירותיו כו' סד"א כל כמה דלא מטא לידיה כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה ממורחין כו' ברחת הס"ד ואח"כ מ"ה ואותו אבי כו' בפני עצמן מעשרן כו' הד"א ובד"ה למעשרות כו' שמא החליפן אי בשביעית שמא החליפן כו' בשביעית הס"ד ואח"כ מ"ה כפירותיו כו' ובד"ה להפריש כ"ע כו' דאפילו לרבי שמעון דאמר כו' דמפריש הס"ד ואח"כ מ"ה ובעי מיתבינהו כו' והן שלו הס"ד ואח"כ מ"ה דמאי והמע"ה כו' כצ"ל משום דהכא חייש לתרומה גדולה ובכל דמאי שלוקחין מע"ה לא חיישינן לתרומה גדולה אלא נותן אחד מק' לכהן דהיינו תרומת מעשר וע"ז תירץ דלא דמי האי דמאי כו' וק"ל:
תוס' בד"ה דגנך אמר כו' וי"ל דמשמע ליה כו' מעשרן והן שלו וקושיא ראשונה כו' אמאי מעשרן והן שלו ליתנינהו כו' למיתב לכהן דא"ל קאתינא כו' דאית ליה מירוח העובד כוכבים פוטר לא מסתבר כו' ודמשמע בסמוך בשמעתין דודאי כו' לכהן דאמר אצל עובד כוכבים ה"ה כפירותיו כו' דכ"ע בעי למיתבינהו לכהן היינו כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה דמרחינהו כו' מן העובד כוכבים והן עכשיו כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה מעשרן דאין קנין תימה אפילו יש כו' דאורייתא והא ממ"נ כו' חייב ניחא ועי"ל אפילו כו' לוקח קודם מירוח מדאורייתא כו' מ"מ הרי רבותא ממה שהן שלו אע"פ שאין קנין כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה טבלים כו' דשמעתין לוקח טבלים מן כו' ואפי' למ"ד מירוח העובד כוכבים פוטר כו' דלעיל מכח דא"ל אתינא מכח כו' מפרישו והוא שלו דא"ל קאתינא כו' דאי לאו הכי אע"ג כו' ועשר עליו ומשני קסבר כו' רוב ע"ה אין מעשרין כו' החיוב על הפטור ואמאי והא דמאי דרבנן ואם טבל מעורב בחולין כו' עכ"ל כצ"ל:
בא"ד קרי ליה חיוב על פטור ועוד דכי משני קסבר אין קנין אבתר דקנה מן הממורח מן העובד כוכבים דרוב ע"ה כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל כיון דמיירי אחר מירוח דומיא דרוב ע"ה כו' ע"כ לר"ת נמי אינו אלא מדרבנן וע"כ הא דקרי ליה מן החיוב על הפטור אינו אלא שהוא נוטה לצד חיוב ודו"ק:
בא"ד בפ"ק דע"ז דאמרינן יש קנין כו' שדות משום דמפקע כו' ואין קנין לטעמיה דלא כו' ובפרק השואל סבר דיש קנין לפר"ת בההיא כו' יש לפרש הפקעה כדאמרינן בע"ז וק"ל:

דף יב.

גמרא שור או כשב פרט לכלאים כו' לנדמה אי לבכור כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה מפני כו' דבין רחל ובין עז קרוין שה ובד"ה לכל השמות כו' פסח וכלאים כו' הד"א ובד"ה בכלאים כו' ול"ל למתנייה הס"ד ובד"ה כלאים הוא כו' נדמה הוא הס"ד ובד"ה פשיטא כו' תחת אמו מה התם כו' הד"א ובד"ה מקצת סימנים דאמו הס"ד כצ"ל:
בד"ה ר"א מתיר כו'. רבי אליעזר גרסינן כו' להוציא כלאים למאי הלכתא ומשני כו' לעיל בפרקין אלמא דרבי אליעזר בר פלוגתא דרבי יהושע כצ"ל:
בד"ה קמ"ל כו' בקדושת דמים וה"ה לקדושת כו' בד"ה מה צבי כו' היכי עבדינן כל כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יב:

גמרא כיון דמפריש טלה והוא כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה ואליבא כו' לא יהיב ליה לכהן דהא כו' ובד"ה במתנות כו' והקיבה הס"ד ובד"ה התם גבי כו' א"כ נטמאת הס"ד ואח"כ מ"ה לקיימו אפילו שעה אחת עכ"ל כצ"ל ור"ל אסור לקיימו דקתני במתני' היינו דאסור לכהן לקיימו אפי' שעה אחת בלא פדיון וק"ל:
בד"ה יקבר בבכור לא כו' ובד"ה לומר כו' לא מקיים הס"ד ואח"כ מ"ה מכלל דבנו מדמוקמא כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה ודאי לא כו' בהמה טמאה כגון כו' ובהמה למלאכה הוי הנאתו וביעורו שוה הס"ד ואח"כ מ"ה כיון דאלו מטמא כו' אע"ג דיכול להפריש מעיסה כו' הך לאו בת חלה היא ולא מצי לאפרושי מגופה הוי כמו כו' ובד"ה הכא עיקר כו' אלא בפירות שביעית כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יג.

גמרא שנאמר אשר לא יעדה גו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה קודמת כו' עצמה הס"ד ואח"כ מ"ה אשר כו' כצ"ל:
גמ' מאי בדיניהן אי נימא בדיניה דגופיה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה לעובד כוכבים כו' בחליפים ועי"ל הא דקאמר עובד כוכבים בחדא לאו בחליפין כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה אם גופו כו' וא"ת אכתי עובד כוכבים קונה ישראל כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יג:

גמרא אהני לעמיתך לעמיתך בכסף לעובד כוכבים כו' ה"ק אם לא נתן ולא משך יחזיר כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה דבר תורה כו' דאיתיה בי גזא דרחמנא כו' ואפילו אם תימצי לומר שיקנה חליפין בישראל ולא בעובד כוכבים ולא כדפי' לעיל מצי למימר כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ה"ק אע"פ כו' שמפסיד לגמרי ואע"ג דבסמוך מפורש משום כו' אי הוי בהו משום מחוסרי כו' אבייי לא חייש כו' ועוד דכאן לא מחזי כלל כיון דמי כו' ליכא נמי משום מחוסרי אמנה בעובד כוכבים טפי מבישראל עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה דכיון דיהיב כו' כצ"ל:

בד"ה רב אשי אמר מדרישא כו' כרבי יוחנן דאמר ר"ת כו' דפסיק רבא בהחולץ כדר' יוחנן דבן נח ולא כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד דלעולם לעמיתך ולעובד כוכבים בכסף ולענין כו' בספר עובד כוכבים ה"נ כו' חבירו ישראל דבר מעילה כו' בברייתא כר"ל ר' יוחנן סבר כו' תמיד נשחט ובפ"ב דזבחים מיהו כו' אמר רב הונא מכור לי באלו קנה כו' מעות קונות ובדקה לוי במתניתין וקי"ל כו' לא כמו שכתוב בספרים רב חסדא דרב חסדא כו' דרבנן היא ומיהו כו' ואפשר התם דלעובד כוכבים כו' כדפרישית לעיל עד כאן לשונם הס"ד ואח"כ מ"ה ורישא ה"ק כו' וגם לא משך יחזור עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה וה"מ מישראל כו' דמי ע"ז מי איכא ישראל כו' דישראל מעובד כוכבים אי הוה בהו משום מחוסרי אמנה הוה דומה דמי ע"ז ביד ישראל אע"פ שהוא מקח טעות היה צריך לקיים כו' עכ"ל כצ"ל מתוספות ישנים:

דף יד.

גמ' כל הקדשים. שקדם מום קבוע כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה כל הקדשים כו' ומשני בריא כצ"ל:

דף יד:

גמ' דתנא דבי רבי ישמעאל רק קדשיך כו' ואין עושין תמורה:

פיסקא א"ר יהודה אמר רב זו דברי ר"ש כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה גמר העברה כו' לבמת יחיד הס"ד:

ובד"ה הולדות של קדשים הס"ד ובד"ה השתא רע בטוב כו' טוב ברע טוב מעיקרו שנתפס כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה הקדיש זכר כו' מתני' דשקלים דיש לחלק כו' כצ"ל:
בד"ה הקישן הכתוב לנדרים כו' תמורת ולדות כו' נפקא שפיר שהקישא תמורת ולדות כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה טוב ברע כו' יותר וכה"ג איכא כו' דמפיק ליה מלי ולא לאורו כו' איכא איפכא גבי כו' ק"ו בת בתו ענש כו' עכ"ל אבל עיקר דבריהם תמוהים מאי איפכא איכא התם דאדרבה היינו הך ובין אביי ובין רבא כשיטתם דהכא סברי נמי התם אבל בפ' הנשרפין הקשו לאביי מפ"ק דכריתות וצ"ע:
בד"ה ומודה ר"ש כו' סבר כר"ל לרבנן קדשי כו' דקדם מומן יפדו כו' והשתא נקט מודה משום דאיכא למיטעי כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה אותה למעוטי כו' בסוף תמורה הס"ד ואח"כ מ"ה רב סבר לה כר"ל כו' עכ"ל כצ"ל:

דף טו.

גמ' ומ"ש אוציא את הבכור כו' אף פסולי המוקדשין אין אותו כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה דתנן ר"ש כו' שקדישן למזבח קדשין [מקדישן] במומן עכ"ל ובד"ה ניתני אם כו' זו דברי ר"ש ומחלוקתו עכ"ל ובד"ה צבי ואיל כו' דכתיב במתנות אם שור אם שה עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה ומ"ש מתנות דלא כו' ובד"ה צבי ואיל אין כו' דכתיב שור או שה עכ"ל ובד"ה א"ל למאי כו' בשחיטת חולין הס"ד ובד"ה ואהני קרא כו' להכי אפקיה כו' הס"ד ואח"כ מ"ה והא תנא כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה מה צבי כו' בשמעתין משמע דאי לא כתיב אך הוה כו' שמפרש ר"ת המרביץ והמנהיג כו' ומצבי לחודיה הוה ידעינן אי לאו אך היינו כו' צבי ואיל הס"ד ואח"כ מ"ה אי מה צבי כו' כצ"ל:
בד"ה רק את דמו כו' לאו למלתא אחריתא עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה ואהני קרא כו' כצ"ל:

דף טו:

גמ' ואתיליד לאחר פדיונן הא לפני פדיונן מקדיש נמי כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה איכא דאמרי כו' ובשר אורחיה כו' ולד בעלי מומין כו' את מומן הס"ד ואח"כ מ"ה אותן ולדות כו' כדמפרש רב הונא הס"ד ואח"כ מ"ה הנך דנולדו לפני פדיונן מפלג כו' הד"א ובד"ה למימרא כו' לא אלימי הס"ד ואח"כ מ"ה סמוך לפדיון אימן כו' ע"י פדיית אימן וממתין [עד] כו' ובד"ה וטעמא מאי אמר רב הונא מומתין כו' ובד"ה אמר ר' לוי כו' בין למ"ד מומתין כו' למומין גופייהו דשרינן דאי עבר כו' לא אתי לדחינהו עכ"ל ובד"ה מהו שיתפיס פסולי המוקדשין לאיזו זבח כו' הד"א ובד"ה אשר יבוכר כו' אלמא

לא חל עליה כו' כצ"ל ובד"ה לפני פדיונן כו' בדק הבית הס"ד ואח"כ מ"ה ולדותיהן כו' וגולדו אחר פדיונן הס"ד וכצ"ל ואח"כ מ"ה ונפדין כו' קודם פדיונן הס"ד ואח"כ מ"ה אין לו כו' בדמים הס"ד ואח"כ מ"ה ובין לפני כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מה בכור כו' אפילו במעי אימן למ"ד במעי אימן הן כו' יכול לשנות בזבח אחר ואפי' כו' כצ"ל:

דף טז.

גמ' בין לפני פדיונן בין לאחר פדיונן. עושה תמורה צ"ל פיסקא:

בפירש"י בד"ה הא בעלי וכו' אותן שנתעברו קודם כו' ובד"ה איידי כו' תמימין נפדין הס"ד:

בד"ה קדושה דחויה כו' שכבר נפדו הס"ד ואח"כ מ"ה ויאכלו כו' ליעבד הכא כו' עכ"ל כצ"ל ובד"ה והא בהמה כו' הלכך מתה הס"ד ואח"כ מ"ה מנין לתמורת:

בד"ה לתמורת אשם כו' שיפול בו מום הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה ותמורה שלאחר פדיונה מתה וא"ת כו' אלא מכח אימן וכיון שנפדית פקעה קדושתה לגמרי כצבי וכאיל ואע"ג כו' כזה שיחול על ידו קדושה בההיא כו' ה"ה לאחר פדיונן כו' ופירש"י כגון לאחר פדיונו כו' ה"א לרעייה וטמא הוא כו' טמא ויפול בו מום עוד עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ת"ל ממעלי כו' והכא דריש כו' תרי קראי כתיבי עכ"ל הס"ד כצ"ל ור"ל תרי קראי חד בשמיני וחד בראה וק"ל:

בד"ה אלא כי אתא כו' וטמא הוא היינו שירעה כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה כל שבחטאת כו' דכל שבחטאת כו' ובד"ה העמידה כו' באותן דמים וכפירושו כו' עכ"ל:

דף טז:

גמ' והכא גבי בכורה היינו כו' למתפס בנה הוי כמי דלא העמיד כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה כיון דלא נקיט העובד כוכבים זוזי ברשותיה דעובד כוכבים קיימי הס"ד ואח"כ מ"ה דמקבל קיימי דמקבל זוזי הוא כו' ובד"ה טעמא דהעמיד שהחזיק כו' של צאן ברזל הס"ד ואח"כ מ"ה והא קמ"ל כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אין מקבלין כו' מ"מ ריבית דרבנן הוא דכיון שכל אחריות על המקבל כו' עכ"ל פסיקא להו לפי סברת המקשה נמי כל האחריות על המקבל והוא מבואר בתוס' דפ' איזהו נשך ע"ש וק"ל:

בא"ד דהיינו ריבית קצוצה וי"ל דהכא תני ואע"ג כו' דתנן המלוה חבירו כו' ופר"ת שהלוה הלואה כו' צאן ברזל היה לו ק' צאן אומר כו' בק' דינרין של זהב ולדות חלב וגיזות כו' דשפיר חשיבי מכח שיעבוד שיש לו כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה טעמא דהעמיד כו' דלא קתני הן במתניתין כו' לא אצטריך ליה במתניתין תו למתני כו' וכי קתני ולד ולדות פטורין כו' שנפרש הן היינו ולד ולדות ולד ולדות פטורין היינו כו' כצ"ל:

דף יז.

גמרא אימא הן ולדותיהן א"ד הן וולדותיהן כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה היינו כו' אסורין לעולם אצטריך כו' טפי מהני לא כי היכא כו' דפטר ולדי ולדות אע"ג כו' ולדות לכהן ה"נ לרשב"ג כו' ובד"ה אימא הן כו' ולא תימא ולדות עכ"ל ובד"ה חוששין אם שחטו ובתו חייב כו' ובד"ה ברחל בת כו' וגבי עז בת רחל עז בת עז בת רחל מיירי עכ"ל ובד"ה ה"מ דלא כו' דדמי לאמו אלא כו' אימא לא קמ"ל כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה ולית ליה כו' דממעטינן שעיר עזים כו' כיון דהוי ממין הראויה כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה ברחל כו' לרבותא דאע"ג דהועיל זרע האב לשנות הולד כו' לרבותא זו הס"ד ואח"כ מ"ה בשעיר של ר"ח קמא כו' כצ"ל:

דף יז:

גמ' אמרי דבי רבי ינאי לרבי יוסי הגלילי כו' ורבנן בידי שמים אי אפשר לצמצם כו' מ"ט לאו משום דקסבר כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה חוגרו כו' מאמצעיתו הס"ד ואח"כ מ"ה ותחתונים כו' מאמצעיתו נתנו כו' ובד"ה נמצא חלל מכוון כו' קרובה לזו יותר מזו כלום ואח"כ מ"ה אפשר לצמצם כו' קרובות זו כזו כו' שתיהן עורפות דאי אי אפשר כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה זכר כו' אפילו מצאן כו' כוליה רחם מיקדשי כו' כדאמרינן בפ"ק הכא כו' רחם כמוהו כו' והיא דרך מרגלותיה כו' כצ"ל:
בד"ה אפשר כו' פי' בקונטרס כגון כו' וקשה לר"י כי קא כו' עיירות דכיון דבידי שמים כו' שם בכוונה ונראה לר"י כו' פעמים כו' לן ופשיט ליה מנמצא כו' שחוט רובא וגדור רובא דתיפוק כו' דאפילו תהא הלכה כו' גבי כפרו שניהם כאחד כו' גבי אחיות איני יודע מי כו' ההיא דחולין ועירובין כו' עומד נפיש ניתר כו' מחצה כרוב והשתא נימא כו' מותר וא"כ היכן דייק מנמצא מכוון כו' לא אסר אלא מטעם דא"ל רחמנא למשה גדור רובא שחוט רובא ואיכא למתלי טפי לאיסור מלהיתר אבל אם היה לתלות להיתר יותר

מלאיסור היה מותר כדאשכחן מאן דשרי משום דאמר רחמנא למשה כו' עכ"ל כצ"ל מתוספות ישנים וק"ל:

בא"ד דאין אחד עשר קדוש כו' בפרק בתרא דאפי' כו' התם דכל בבת כו' לרבה דאמר כל כו' אין האחרון קדוש בת כו' דדל קריאת השם כו' לצמצם מה נפשך כו' כצ"ל:

דף יח.

בפרש"י בד"ה סבר לה כו' לן לרבנן הס"ד ואח"כ מ"ה אי אפשר כו' אינה קרובה הס"ד ואח"כ מ"ה אפשר כו' אפילו קרובות הס"ד ואח"כ מ"ה ויתנו כו' ובד"ה דאפשר כו' ליתן תרתי כו' ובד"ה תרגמיה כו' לה מסיפא הס"ד ובד"ה שומן יהא כו' ויטעון ישראל לכהן כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה עשו את כו' מפריש עליהן מחלקן כו' למאי דפרישית כו' לא מוקמינן לה כיחידאה. שמא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יח:

בפירש"י בד"ה ביד כהן כו' משום דחליפין ביד כהן הא לר"מ נמי מה"ט ליפטר אלא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה לשנים שהפקידו כו' ומתה האחת ואין ידוע כו' ובד"ה שמניחה רועה בין שניהם לחלקה ומסתלק דהכא ליכא למימר המוציא מחבירו ומתניתין נמי כו' עכ"ל ובד"ה אחד לו כו' תחלה הס"ד ובד"ה משמנין כו' כחוש הס"ד ובד"ה יחלוקו כו' מקמייתא הס"ד ובד"ה שחליפין כו' פטור האחד מן כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה שמניח רועה כו' כי ההוא דגזל א' כו' בספק הנוח ואי מסתלק כו' ואם ר"ל מסתלק וכל דאלים כו' דמדמה לה דר' טרפון כו' ובד"ה אקנוייה כו' כדאמר תיזל איהי כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יט.

בפרש"י בד"ה אי בכור כו' ללידה כו' לרחמים הס"ד ואח"כ מ"ה בכור כו' אי לרחמים ולא לזכרים כו' ובד"ה רישא כו' קרינא דבכור לזכרים הוא כו' ובד"ה לעולם כו' משמע והאי דלא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה דהך שלא כו' א"ל לטעום מר דמברי דבוכרא הוא ועגלא תילתא כו' לבטן כפרש"י כדאמרי' דמברי להו עגלא תילתא אלא דתילתא לשון חשיבות כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה כיצד קדש כו' דקתני אי זכר כו' וזה לאו פטר כו' כלל ופרט אין כו' וכסהו בדבר דק הנבלל בו כו' ולאביי לא הוי כלל צריך לפרט לכל דבר דא"א לפרש בכור אלא לצד אחד כו' אלא מדרשא אחריתא בפרט ובהך שמעתיה כו' קא אתא כו' הצריך לכלל כיצד דמשמע כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה רישא לא קא נסיב כו' בכור לדבר אחד הוי כו' דבכור לד"א הוי בכור כו' עכ"ל כצ"ל:

דף יט:

בפרש"י בד"ה דאי למעוטי כו' יוצא אחר יוצא דרך דופן כו' ובד"ה אי ס"ד כו' היכא דיצא זכר תחלה כו' דההוא אימעיט כו' ובד"ה אלא כו' לרחמים ולזכרים ומריבויא כו' הד"א וכצ"ל:

בפרש"י בד"ה ספק ירעה ויאכל במומו כו' ובד"ה טנוף כו' שמא טנפה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה פרה כו' אין לפרש דיולדת תוך כו' אע"ג דגדולה יולדת בכל שנה כו' ואת בניהם כלו כו' ודאי לכהן ש"מ תוך כו' ובד"ה ובגסה כו' מקצתה אסורה באכילה ובד"ה ברובא כו' מי פליג ר"מ כו' ובד"ה איש כו' דחליצה קטנה פסולה דאורייתא כו' ספרים שלנו וקאמר בגמרא כו' דקתני בבבא דלעיל כו' וליתני הכי החרש כו' ועוד דמ"ש דגבי קטנה כו' בעלמא היא וטעמא משום כו' הזקנים מ"מ רבי מנא אמר לה סתם רבי יצחק כו' דר"מ היא דאמר אין כו' יפה אמרת שאין חולצין כו' ואין מיבמין כו' ודירושלמי אין מזכיר כו' אם הוא מדרבנן הוי כו' אבל למ"ד כשרה אפי' לכתחלה כו' ופוסלת על האחים וש"מ אינה כו' ובד"ה קטן שמא כו' וי"ל דהיכא דלא הביא סימנין עד רוב כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל היכי דלא הביא סימנין דהיינו שתי שערות עד רוב שנותיו חשיב סריס אף שלא נולדו בו סימני סריס דהיינו עושה כיפה ואחריני דחשיב התם וק"ל:

דף כ.

ביפירש"י בד"ה לחומרא כו' דהא מכאן ואילך הוה כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה מחוורתא כו' רובא אין לחושבו ודאי בכור דלא הוי כו' דיבמות ושם הארכתי והא דמטהרינן בספק טומאה כו' ובד"ה רבינא כו' משני הכי בריש פרק בתרא דיבמות כו' מהו להכניס כמכחול כו' ובד"ה ור' יהושע כו' והכא איכא רובא כו' דאיכא חזקת ממונא דעדיפא כו' בנפשאי שאני מן הרוב כו' בתר רובא וחזקה כו' בו מתעברות עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה לקולא לא כו' ובד"ה ואי בעית כו' דהיינו לר' ישמעאל אבל לר"מ כו'

אטו מיעוטא ולא גזרו שאר מקומות אטו כו' מאי איכא למימר דשרא רחמנא כו' כיון שראו שום מקום כו' כצ"ל:

בא"**ד** דחייש ר"מ למיעוטא מדאורייתא מדטהר גבי תינוק כו' והיינו משום דהוו פלגא ופלגא וספק טומאה לטהר כמ"ש התוס' לעיל אבל אי לא הוי חייש למיעוטא לא הוי פלגא ופלגא דרובא וחזקה רובא עדיף מיהו מה שכתבו ולמה אינו טבל דאורייתא כו' אינו מדוקדק אלא ספק טבל דאורייתא דהוי פלגא ופלגא וכדאמר התם יאמרו ספק איסור להתיר וק"ל:

דף כ:

בפרש"**י** בד"ה חלב פוטר כו' אפילו בתוך שנתה או שנולדה בבית ישראל כו' עכ"ל ר"ל רישא דמלתיה בתוך שנתה בקנה מן העובד כוכבים נמי איירי דחלב פוטר אבל בלאחר שנתה בקנה מן העובד כוכבים בלאו חלב נמי פוטר דרוב בהמות מתעברות ויולדות תוך שנתה למאן דלא חייש למיעוטא כר"מ אלא בנולדה בבית ישראל ולא ראינו שילדה עד לאחר שנתה דלית לן למיזל בתר רוב בהמות כיון דלא ראינוה יולדת אפ"ה אשמעינן דחלב פוטר יפה דודאי טנפה וק"ל:

בד"**ה** אני ראיתי כו' באות השנה הן ובנותיהן ולקמן כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה חלב כו' דאיכא ולד בהדה דחזינן כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"**ד** משמע דאין הלכה כו' אכלינן בשרא מ"מ היכא דחזקה מסיעתיה חיישינן כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא נימא בההיא דהיכי אכלינן בשרא דחזקה דבהמה בחזקת איסור עומדת עד שלא נשחטה מסייעתו כמו שכתבו התוספות לקמן גבי רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ויש ליישב דהך דשמא במקום נקב שחט לאו בחזקת איסור שלא נשחטה עומדת דהא אף אם נשחטה במקום נקב נשחטה כראוי לא מקרי אלא טרפה שנשחטה מקרי ומטהרה מידי נבלה הוא ודו"ק:

בא"**ד** וגוסס נמי לא אזלינן כו' עכ"ל קאי אדלעיל דסמכינן מיעוט לחזקה להחמיר ועיין ברא"ש מיהו מה שכתבו וגם באתרא דרובא מסבלי כו' אינו ראיה אדלעיל ואדרבה הוא סותר כל הא דלעיל ואפשר דר"ל דאין לדמות המיעוטין דיש מיעוט דשכיח דחיישינן ליה להחמיר אפי' לגבי רובא וחזקה וק"ל:

בא"**ד** ויש לתמוה אהא כו' משמע דר' יוחנן סבר כו' וסתמא כר"מ כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דרבי יוחנן אית ליה בעלמא הלכה כסתם משנה מיהו ק"ק בפשיטות ה"מ לאקשויי מהא דאכל ר"י משחיטת כותי אע"ג דאיכא חזקה בהדה ומתני' דיבמות הרישא דלא תינשא

כו' ה"ל סתם מתני' דלא פליג ר"י עליה ברישא וחייש התם למיעוטא מטעם דאיכא חזקה בהדה וק"ל:
בא"ד כל הצלמים פלוגתא דר"מ ורבנן אבל כו' עכ"ל כצ"ל:
בא"ד ומיהו מצינו כו' כדאמר במלתיה דרשב"ג כו' קודם לידה דההוא לא מפטרא כו' עכ"ל הלשון קצת מגומגם ועיין על דבריהם ברא"ש ובתוספות פ"ק דחולין:
בא"ד כדמשמע בחולין דלא פריך היכי אכלינן כו' מיקל באבל ובלא שהה ח' ימים כצ"ל:
בא"ד קאמר אף הן מרבים שופכים דמים בישראל כו' משום דחשבינן בלא אפשר שא"כ כו' דבהדיא חשיב לא אפשר בפ"ק דחולין כו' סבר שבקיה לקרא דדחיק ומוקים אנפשיה עכ"ל כצ"ל:

דף כא.

בפירש"י בד"ה ור"ש לית כו' לסוף ששה הס"ד ואח"כ מ"ה פ"א אני ראיתי גדייה שעישרה כו' כצ"ל וד"ה אישתבוחי כו' עד ולדה לכהן עכ"ל שייך לעמוד שאחר זה:
בא"ד בתוך שנתה כלומר בתוך אותה שנה שהיא עצמה נולדה כו' עכ"ל וקשה דא"כ הגדייה תתעשר עם בנותיה ות"ק לא חשיב לה והתוס' הרגישו בזה וכתבו דבתוך שנתה לאו דוקא ממש תוך שנתה אלא מעט אחר שנותיה ור"ל כגון שהיא נולדה בכ"ט באב וס"ל דאפילו ביום ראשון שאחר שנתה לא תחזור ויולדת ע"ש:
בא"ד וילדו לסוף ה' חדשים כו' דאמרינן בריש הלכתא במטנפת כו' קמפלגי עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה ת"ק אית ליה דזעירי אין לך טינוף גדול כו' והשתא מצינן למימר דת"ק כו' כצ"ל ור"ל כיון דלת"ק השתא דלא מצינן למיהדר ולאולדי אינו אלא משום זעירי דה"ל שלשים יום שלמים ולא נתעכב לידתה רק יום או יומים אחר שנתה א"כ מצינו למימר שפיר דת"ק סבר יולדת וחוזרת כו' דהאי בתוך מפרשינן לעיל בר"פ דלאו תוך ממש הוא כו' והיינו לסבריה דר' יהושע ודו"ק:
בא"ד דבנות היכי כו' כגון שעיברו ביום שלשים כו' ר"ל כיון דלא בעי לעיבורן שלשים שלמים מלידתן ה"נ לא תבעי לגדייה גופה שלשים שלמים מלידתה משום דזעירי וא"כ משכחת לה שפיר דתיהדר כו' ודו"ק:
בד"ה גדייה כו' לא הוו נולדים בשנה א' לא כו' והנך יכולין להיות כו' נמי שוהה לילד כיולדת ובעי כו' ובד"ה איכא בינייהו כו' ומשכחת לה אפילו כצ"ל:
תוס' בד"ה לימא קסבר כו' ות"ק לא חשיב לה אלא כו' והדין עמו דהא לר' ישמעאל כו' והקשה בקונטרס כיון כו' משלשים יום א"כ צריך ל' יום כו' והל"ל שנולדה בכ"ה

באדר עכ"ל כצ"ל לכאורה בכ"ה הוא ט"ס אבל לא ראיתי מהמגיהים שמחקו ולפי שלא ידעתי להולמו אמרתי שנפל הטעות ה' במקום ח' וכצ"ל שנולדה בכ"ח באדר ור"ל למאי דמסיק לקמן דת"ק אית ליה דזעירי ולא אמרינן מקצת היום ככולו וכפי פי' האחרון של פירש"י דלת"ק לא נולדו הבנות בשנה אחת מאלול לאלול וכמ"ש התוס' לקמן ואפילו הכי נכנסות יחד לדיר להתעשר חוץ מן הזקנה כגון בשנה מעוברת כו' כמו שמפרשים בלשון אחרון והשתא הקשה דלוקמא דבכ"ח באדר נולדה הגדייה חשוב ל' יום מע"ל לגדייה שתקבל זכר ויוכלו ביום כ"ט לניסן ובו ביום נתעבר ונמצא שכלו ימי חדשי עיבורה לפי חדשי הלבנה כמ"ש התוס' לקמן בכ"ט לאלול דהשתא בשנה מעוברת לפי שנת הלבנה יהיה יום אחד בשנה שניה שלהן כ"ט באב ואז אפשר לה לחזור ולהוליד עם בנותיה קודם אלול הבא דהיינו בכ"ט באב דהוי שנה שנית משנולדו בנות הראשונים לפי חדשי הלבנה אבל אם נולדת הגדייה בר"ח ניסן כפי' הקונט' אף בשנה מעוברת א"א לה לחזור ולהוליד עד אלול הבא וא"כ לא הוו נכנסות לדיר להתעשר יחד דלא נולדו מאלול לאלול אפילו לפי שנת העיבור מיהו כפי מה שפירשו התוספות לעיל דת"ק עדיפא מדר"י וס"ל לת"ק דביום שאחר שנתה נמי אינה יולדת צריך להגיה הכא כ"ז באדר ודו"ק:

בד"ה ת"ק אית ליה כו' וא"א לומר כן כו' דצריך למצא הכל כו' דא' באלול כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דודאי לת"ק אף בחדשי הלבנה ליכא לאשכוחי מאלול של שנה זו לאלול של שנה הבאה אלא על ידי שנת העיבור נכנסות יחד להתעשר כפירש"י בפי' האחרון אלא דאף לר"ש לפי חדשי החמה ליכא לאשכוחי דנכנסות להתעשר יחד בלא שנת העיבור ותוך שנתן משמע בלא חודש העיבור והיינו ע"כ לפי חדשי הלבנה ודו"ק:

בא"ד ביום שני של תשרי כו' שלמי יום שני של אדר כו' של ניסן ובו ביום נתעברו כו' ויוכלו ביום אחרון של אדר שהוא חסר כו' אשכחן בירושלמי כו' א"ל אימתי עלה עלייה כו' ביום פלן וחשיב א"ל בעיא היא עד כדון כו' של בית רבי ממנה שוורים יש מהן שילדו כו' עכ"ל כצ"ל:

:

דף כא:

בפרש"י בד"ה אכילה כו' מום נפדין פשוט כו' ובד"ה לקבל אתמר משהפילה את עובר ראשון כו' ובד"ה אשתבוחי כו' בפרה הס"ד ואח"כ מ"ה ספק והאי דלא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ר"י ובביצה אמר רב כו' ובד"ה בהמה גסה כו' כ"כ שתיקבר מטעם פרסום כיון דאפילו יודע שילדה דבר הקדוש כו' כצ"ל::

דף כב.

בפירש"י בד"ה ביטול ברוב להכי אינה כו' ובד"ה וישנו בצד כו' של חרס רחב מלמטה כו' ובד"ה אבל לתקן כו' מוציאין מים כו' ובד"ה מצא מין כו' וחוזר לטומאה עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה ר"א ור"ש כו' מודו ליה לר"ש דבטל כו' בטל בתחלת לידה כו' במלתיה דראב"י כו' ובד"ה עד שיעגילו כו' בהמה שמת עוברה במעיה הושיט הרועה ידו כו' ובד"ה הנך מיעוטי כו' דלא אתמר טעם כעיקר כו' ובד"ה בטולו להו כו' השקה הס"ד ואח"כ מ"ה אבל לקדירה כו' אין מינו נאסר כו' עצמו מטמא מחמת כו' כצ"ל:
בד"ה יתיב רב דימי כו' לעורר איסור ומלתא דפשיטא כו' הד"א ובא"ד ובפרק נוטל סאה של תרומה כו' דר"י אית ליה אפילו גידולי היתר מעלין כו' כצ"ל הכי בעי למימר המקשה התם לר"י ומיהו אף לפי סברת המדחה שם להחמיר דוקא אמרת הכי דגידולי איסור מעלין היתר ניחא ראייתם וכ"ה בתוספות פ"ב דע"ז ובא"ד בפ"ב דנדה גבי דם תבוסה כו' מיהא דשמעתין ובפרק הערל דאפילו בהפסק אמרינן כו' וגבי דם תבוסה בפרק שני דנדה בדרבנן הקילו כו' והלשון ראשון בטל די"ל נראה עד רובו לשל היתר כו' רבה איסור אסור כו' ונראה דמאן דאית ליה כו' שבתחלת התערובת איסור והיתר אין ס"ד דהיתר לגבי איסור כו' כמו בחתיכת בשר שבולעת כו' לכך בטל הי"נ כו' כשהוא רבה עד שיהא בו ששים ומי פירות כו' הד"א ור"ל דהך דנתן סאה ונטל סאה כו' אירי במי פירות כמ"ש התוספות לתרץ קושייתם בפרק הגוזל עיין שם:
בא"ד הרי הן כמים להעלות כו' עד ששים לא נפקא לן כו' שיאסור בכל שהוא כו' פסק לשם קי"ל כרבין כו' הלכה כרבין כו' אבין בר סמכא כו' אבין יש לו בחזרה כו' אם רבין בא לחלוק כו' מחבית דיבר רבין ולמאן דמתני ההיא דרב שמואל כו' דבעי מים מתחלה ס"ל במשהו באיסור לגו כו' דהא ל"ג בפשיטותא מזגו כו' אלא מזגו וערבו כו' שאם לא כן לא היה בטל כו' ובההיא דציר דקיימינן דלא כו' דההוא אמורא לית ליה הס"ד ואח"כ מ"ה תירום ותירקב בירושלמי תני תישרף וקשה אטו בשופטני כו' והתלמוד שלנו מפרש ותשרף דתנן כו' להיתרא ע"י בטול כו' ששנה באותו פרק דקתני אחר שהודו ר"א כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כב:

בפרש"י בד"ה תעלה כו'. ומשום גזירה יתן דמיה לכהנים או ירים ממנה כו' הד"א ובד"ה או תלוש כו' כמו מי תפוחים כו' עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה תעלה כו' ואי יהיב ליה דמי ש"ד ותדע כו' אין צריך להרים ואפילו הכי כו' בפרק נוטל כו' ממדומע דלר"א מדמע בתרומה ודאי לרבנן כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה ובלבד שלא כו' אחד ממאה ואחד שלא יהא בעיסה ק"א ביצים כו' כדמפרש עליה ומה טעם דעולא קאי בין אר"א בין כו' טמאין המעורבין כו' פקע לגמרי מאחר דשרינן כו' או המאה לר"א אע"פ כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כג.

בפרש"י בד"ה אלא לר"א כו' יאכלו נקודים כו' או ילושו הס"ד ואח"כ מ"ה מה טעם כו' ואית ליה שאני אומר הד"א והס"ד ואח"כ מ"ה גזירה כו' בקב ועוד ממין זה וקסבר אי בטלה לקב כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה ואי אמרת כו' דאי משכחנא טומאה אחריתא מצטרפת בהדה נהי דהאי אפר במגע לא מטמא דכיון דרובו טהור אמרינן אפר מקלה נגע כו' ובד"ה דא"א לשחוטה כו' כי מסרחה לה פרחה טומאה כו' ובד"ה ואי אמרת טומאה כו' לא מטמא דלא אזלינן כו' בשתים דשחוטה הס"ד ואח"כ מ"ה אינה כו' המתבטלה ברוב כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה סבר כו' אם בטלו אינו מבוטל כו' ובד"ה ואי אמרת כו' שעוררת טומאה דא"נ לא הוי טומאה כו' ובד"ה נבלה כו' שתחבם בקיסם כו' היכא דמרודד ודבוק כו' אמאי טהור דאפילו נגע בכולו משמע דטהור דומיא דמשא ומיהו היכא דלא נגע כולו בב"א אלא נגע בזה כו' שתחבן בקיסם והסיטן כו' תטמא במגע יש לחלק וא"ת הכא כו' במקום אחד ובר מגע הוא כו' ואכלן פטור אי אפשר שלא ירבה מין על כו' מינה ש"מ איסורין כו' ואע"ג דבמשא טמא יהיה פטור אפילו כו' דאיסור נתבטל כו' מייתי עלה נתערב כו' דהא נתבטל ברוב כו' ובד"ה הניחא כו' טעמא דראויה לגר ומדאינה כו' ולא תולין כמו שפירש בנדה א"נ מטעמא דמת שלם יש כו' דמטמאינן שפיר לפיכך לרבי יוחנן כו' אין מאהיל וחוזר כו' כצ"ל ועיין בתוספות פרק המפלת:
בד"ה טומאה כו' אבל לבר פדא בלא כו' דבטיל ברוב הס"ד ואח"כ מ"ה טומאה קלה כו' לאוכל אדם טמא עד כו' ובקונטרס פירש כו' ברוב נגעו בה ואין נראה דכל כו' כצ"ל:

דף כג:

בפרש"י בד"ה קב ונקי כו' כמותו הס"ד ואח"כ מ"ה דר"י כו' ננהו במתניתין ומפרש לקמן עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה אחת זו כו' דההיא אכילה לכלב קיימת כו':
בד"ה ואידך כו' דרבי יוחנן ותימה כו' ובד"ה תנן התם כו' דמיעוטא מים בטלי להו כו' נמי טהור אלא חיישינן כו' השתא למאן דמוקי האי כל שהוא מים טמאים הוא ודייק כו' כצ"ל להיות ולאו דוקא מים טמאים ממש אלא מים של עם הארץ ולא באו אלא לאפוקי למאן דמוקי לה במים כל שהוא טהור דהשתא שפיר דוקא נקט מחצה שאם היה בו רוב מים ודאי כבר נטהרו בהשקה אבל במחצה לא הוה סגי להו השקה דמעיקרא דהוו בטלי לגבי ציר ובהאי משהו מים ה"ל רובא מים ובעי השקה שנית וק"ל:
בד"ה אלא כו' פליגי רבנן דרבי שמעון כו' סבר כמאן דאמר כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כד.

גמרא ושאינם מבכירות מניקות אינו חושש כו' ותו אי כרבנן מאי עד יבא כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה ומאי בכוליה כו' דהוא אמר בר מפלוגתא ואדרבי שמעון כו' ובד"ה למלקי כו' ואת בנו הס"ד ואח"כ מתחיל הדיבור לא לקי כו' לאו דידה הוא ובד"ה אין חוששין כו' לודאי דילה מחזקינן כו' ובד"ה (אבל) [הי' קתני] כו' ספיקא הואי הס"ד. ובד"ה ומשני דא"נ לאו דידה כו' ובד"ה פטורה כו' והבא אחריו לא הוי בכור כר"ש לא מרחמא כו' והאי חזיר כו' הד"א דנדמה הוא הס"ד ואח"כ מ"ה ואסור כו' דחיישינן לרחומי כו' ובד"ה יולדות כו' הוה לה ומית ורחמתיה להאי עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה ופלוגתא כו' אלא דקים ליה כו' ובד"ה הנכנס כו' זכרים תלויות כו' ונקבות כו' וי"ל כו' כצ"ל:

דף כד:

גמרא לרבנן דאמרי מרחמה כו' דלא מינה נמי מרחמה לאכילה ואפילו כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה תבעי ליה כו' פליגי הס"ד ואח"כ מ"ה קא מבעיא כו' דפטורה דאפילו כו' מבעיא ליה ואפילו לר"ש וכ"ש לרבנן הד"א והס"ד ובד"ה או דלמא דלאו כו' ובד"ה ובלבד כו' שלא יאמרו גזיזה עביד כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה השוחט כו' דלא תגוז בבכור כתיב הס"ד ואח"כ מ"ה והיינו טעמא כו' מתכוין מהו ביום טוב אם מותר או אסור וקשיא דבלאו י"ט כו' הד"א דאפילו תולש לאו כו'

או בפסיק כו' קאמר ולענין כו' הד"א דדלמא דוקא בכור דתולש לאו היינו גוזז וליכא איסורא כו' כל מה שחסר כאן עד דאיכא איסורא כו' עיין עליו באשר"י:

בא"ד דה"ל עוקר דבר כו' אבל ר' יוסי כו' ועוד כדפרישית לעיל דלא קרי כו' דהא בשוטף נחלקו ר"י כו' דמייתי ראיה מפרה דסבר ר"י כו' ואיסור דרבנן ש"מ שרוצה כו' לא דמי כלל להני דתולש כו' אבל בפרה איירי בגזיזה כו' דמדאורייתא אין איסור כו' ועבודה לדבריו דכל דתקון כו' וגבי קירוד נהנית הבהמה כו' מידי דהוה אדם הקזה כו' ומתיישבת כל הסוגיא ואם נפרש דאם תולש כו' שחיטתו בי"ט עכ"ל כצ"ל:

דף כה.

גמרא ר"י בן המשולם אומר גוזז כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה אסור להידוקיה כו' דאינו מתכוין לשום סחיטה כו' ובד"ה התולש כו' גדולה מן כנף העוף ובד"ה והמורטו כו' מן הקנה השער. ובד"ה לכתחלה כו' דכי היכי דמותר כו' ובד"ה המסובך כו' היה מום הס"ד ואח"כ מ"ה דשחיטתו כו' לגיזה איכוין הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה דה"ל עוקר כו' דהא שרי הכא משום שאין כו' את העוף ואע"ג כו' ובד"ה ואר"ל כו' דפריך אהא דאמרן כו' ובד"ה מדרב כו' דדבר שאין מתכוין מותר כו' דאית ליה לרבי יוסי דבר כו' ובד"ה עיקרו כו' ובקונטרס גרס איפכא כו' ובד"ה גוזז כו' דאפילו במספרים כו' הפרה שרי גבי בכור כו' משום דתולש לאו היינו כו' ובד"ה שער בכור כו' המוקדשים שרי מדאורייתא ואפילו דרבנן דאסרי כו' היינו בנשר אבל גוזז כו' דמתכוין דדם כנשר גיזה כצ"ל:

דף כה:

בא"ד ועוד קשה בההיא דחולין ל"ל כו' פסולי המוקדשין דשרי בהנאה כו' אסרינן מדכתיב בשר מחיים ולא לאחר שחיטה כמו למאן כו' בפרק שני אין לך כו' אכילה אלא משעת כו' ועוד דשרי לכ"ע כו' וה"ה בשר ולא דם כו' תזבח ולא תגוז אבל כאן כו' תאכל ולא חלב ודם וכו' אינה מיושבת על הדם כו' בשר ולא חלב אלא תזבח כו' מתחלה קודם שנפסלו דתנן הגוזז והעובד סופג ארבעים כו' חלב ודם אי לאו כמים כו' דהא דרשינן בשר כו' עכ"ל כצ"ל:

גמ' א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה ואח"כ מת לא נשחט הס"ד ובד"ה את שנראה כו' הגיזה ואינה נראה הד"א ובד"ה ושאינו נראה כו' מן הגיזה כמי שנשר כו' ובד"ה (מכלל) [השתא] כו' צמר המחובר בו אסור דבעי קבורה היכא כו' הד"א בחלון שרי הס"ד ובד"ה אלא כו' וחכמים אוסרין הס"ד ובד"ה מכלל כו' ספיקא איכא הס"ד ובד"ה ורבי יהודה כו' לשחוטה הס"ד ובד"ה מחלוקת כו' לבעל מום הס"ד ובד"ה ואידך רבי חייא בר אבא הס"ד ובד"ה ואידך רב אשי כצ"ל:

דף כו.

גמרא כיון דלכפרה אתו לא משהו להו כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה רבי יוסי היינו כו' לדברי הכל ובמת פליגי כו' הד"א במודה דר"י כו' במת פליגי הס"ד ובד"ה פליגי במת כו' מותר הס"ד ובדבור המתחיל אידי ואידי כו' שרי בשחטו הס"ד ואח"כ מ"ה אי רבנן כו' בחלון הס"ד ואח"כ מ"ה אלא כו' פליגי הס"ד ואח"כ מ"ה אידי כו' לא נראה הס"ד ובד"ה התולש כו' לאחר שחיטת בעלת מום כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה בכור בעל כו' אבל בנשר קתני כו' ובד"ה דתנא קמא סבר כו' תקוה דיזדקק לו חכם כו' דמי יימר דמזדקק ליה מומחה כו' ובד"ה התולש כו' שהעמידה כן כדי כו' והערכה וי"ל דס"ל כר"ל דאית ליה בפ"ב דתמורה לרבנן דקדשי מזבח לא הוו בכלל העמדה והערכה וה"נ אשכחן כו' אי נמי חשיבא האי צמר כבעל מום מעיקרא כו' כצ"ל ור"ל דבבעל מום מעיקרא כ"ע אפילו ר"ש מודה דלא בעי העמדה והערכה כדאמרינן לעיל פ"ב:
בא"ד ועוד יש לפרש שופר כו' דשמעתין דכיון דבעי הצמר כו' נמי בהכי אבל כו' בעצמות שפירשו לפני זריקה כו' התם כר"א דאמר רבי כו' כצ"ל ובד"ה תולש מי כו' דשרי פי' בקונט' כו' אע"פ שהאמת הוא דלעקביא ברייתא דהתולש צמר כו' ברייתא דבר פשוט כו' כצ"ל:

דף כו:

גמרא דמאחר לדמאחר אדרבה דסמיך ליה לדסמיך ליה אלא אמר רבא כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה מ"ט לא כו' קרינא ביה הס"ד ואח"כ מ"ה לפי שא"א לשום גיזה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה דילמא אתי כו' ומעכבה כהן כו' כצ"ל:

דף כז.

בא"**ד** הנהו דמפרשי חלתא מאחוזא דאמרינן דאי רובא לאו אורז אכלי ניכלה זר כו' גבי סוכת החג בחג חייבת בעירוב כו' כצ"ל:

בפרש"**י** בד"ה תיתחל כו' מנהג דחולין שלא יאכלן כו' ומשו"ה לא תנינהו והאי כו' טובת הנאה הס"ד ואח"כ מ"ה תרומת חו"ל כו' ובד"ה לשמעי' כהן הס"ד ובד"ה חמרא דתרומה הס"ד ובד"ה טומאה כו' ובעל קרי אבל לטמא מת שריא הד"א והס"ד ובד"ה כהן קטן כו' הרי הוא כקטן ל"א להכי נקט כו' מפרש הכי הס"ד ואח"כ מ"ה בריש מסא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ואתי למנהג כו' ובלחיים ובקיבה כדמשמע כו' ובד"ה תרומת חו"ל כו' מוכח במנחות בפ' ר"י כו' שהוא פטור חלתו נאכלת כו' ובד"ה אוכל והולך כו' ישאר מכריו שיתקיים בו מוקף כו' ובד"ה הלכך כו' לישנא דשקלה בריש כו' ואע"ג דלא מזכיר לה כו' שהקטן היה מאבדה כו' ובד"ה בריש מסא כו' דלית לן בה ולגמרי כו' מסא דקא חרכא ריפתא כו' ומגדלא דרדקי שקלתיה כו' וכדאמר טחנה לשה כו' דכשבא לרדותה שורפה כו' ובד"ה פסק כו' אלא היכא דליכא כהן קטן ולא כהנהו מקומות כו' וגם אינה טעונה להפריש אלא כו' כצ"ל:

דף כז:

בפירש"**י** בד"ה זו שנה כו' עולם מתשרי הס"ד ובד"ה ולדבי רב מנא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה וכי הזאה כו' אין סברא שתקנו כו' ולפנים שתי חלות וטבול יום אוכלה כו' וכי הזאה יש לנו ורבי יוסי אומר אפילו כו' בירושלמי לרבי יוסי נצרכא אע"פ שכתוב בה לרבי יהודה כו' מפני שהוא מד"ת ושל כו' וטבול יום אוכלה רבי יוסי כו' הד"א בע"ז כי אין לומר שאותה כו' אותה של מעלה ששנויה בקוצר בפרק קדשי כו' דומיא דכל הנהו של אותו הפרק כו' דכל שהוא למכות והאי כו' אע"פ שתרומת עם הארץ אינה נתנת אלא לכהן כו' בתרומת חו"ל לא גזרו כו' א"נ אפילו איכא חבר אלא שאינו צריך למתנות יתנו לע"ה עני כו' והשתא דפרישית הא דקתני טבול כו' נראה לומר דה"ה כו' יותר מחלת כהן דההיא משנה ומאן דמחמיר בה לאוסרה בטומאת שרץ שרי לטמא שרץ לאחר טבילה כו' קודם טבילה כמו בבעל קרי כו' ובד"ה שנה בשנה כו' כדדרשינן בתמורה בפ' כו' בפרק שני דזבחים ובפ"ק דר"ה כו' מוקמי קרא דתאכלנו שנה בשנה לדהכא והנהו דהכא נמי סברי כו' ובד"ה ה"א בחזה כו' לר"ע לית כו' ומפרש התם דפליגי בהימנו וד"א כו' כצ"ל:

דף כח.

בד"ה שלא מצינו כו' לפירושו כן יכול כו' כצ"ל:
בא"ד דהמ"ל י"א כו' לא ידעתי להולמו עד וכן בשבת כו' ודו"ק:
בפיסקא נולד לו מום כו' כל י"ב חדש כצ"ל:
בפירש"י בד"ה אינו רשאי כו' דשמא אם ביד ישראל כו' ובד"ה או דלמא כו' שלשים יום הס"ד ואח"כ מ"ה משלימין לו כו' ליכא למימר דניתוב כו' ובד"ה מפני המשתנין כלומר כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה ואידך ובשרם כו' משמע שר"ל דקאי אבכור שור כו' דפלוגתא היא בר"פ ב"ש בזבחים ורבי ישמעאל נפקא ליה כו' ובד"ה עד שלא כו' בפ"ק דע"ז בהמה כו' לכונסו לכיפה כונסו ומעשים כו' ובד"ה ר"מ כו' עולמית דסוגיא דשמעתין בריש כו' וכן סוגיא דשמעתין כרבי יהודה דלר"מ כו' כצ"ל ומה שחסר כאן עיין בראש:

דף כח:

בפירש"י בד"ה מתני כו' אלא ודאי ליכא ריעותא כו' פליגי וקנסא כו' משום דוקין הס"ד ואח"כ מ"ה דכולהו משתנין כל דוקין כו' ובד"ה לאכחושי כו' [הי' לו מחיים הס"ד ומה"ד שקרי נינהו] ואסור לדברי הכל הס"ד ואח"כ מ"ה סמכינן כו' ובד"ה סתמא כר"מ דאמר לעיל כו' מתחזי קבוע הס"ד ואח"כ מ"ה דלמא כו' הכל משתנין הס"ד ובד"ה מ"ט כו' לגסה הס"ד ובד"ה לפום כו' המועטין הס"ד ואח"כ מ"ה משום גזירת מגדלי כו' ובד"ה האם שלה כו' לכלבים הס"ד כצ"ל:
תוס' בד"ה רביע לדקה ומחצה לגסה ואע"פ כו' דהוה ממון כו' דה"נ קי"ל כרבי כו' דהיינו טעמא דמשלם מחצה כו' נותן לה כפלים בחולין כו' ובד"ה דן את כו' דהא מיירי כולהו כו' כצ"ל:

דף כט.

בפירוש רש"י בד"ה מאי טעמא לדקה כו' מומו הס"ד ובד"ה דא"כ דלא שקיל כו' ובד"ה תרי כו' אמר תם הוא הוה כו' ובד"ה להזות ממי חטאת הס"ד ובד"ה מה"מ דאין כו' שילמד הס"ד ובד"ה שכתב מילוי כו' המצוה הס"ד ואח"כ מ"ה כאן שכר הזאה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה תרי זמני כו' רוצה לטרוח פעם כו' כדי להנצל מטורח כו' ובד"ה הנוטל שכרו כו' דתניא מכוער כו' שכר לדון אלא כו' באגר בטלה דלא מוכח אבל דמוכח שרי עכ"ל

כצ"ל נ"ל להגיה כן כפי הסוגיא דר"פ ב' דייני גזירות ע"ש ושוב מצאתי כדברי בתוספות ישנים ודו"ק:

בד"ה מה אני כו' פרק בתרא דכתובות כו' להתפרנס ומה שנוהגין כו' הד"א ובד"ה המקדש במי כו' רגילים בהזאה וקידוש כו' ובד"ה היכי אזיל כו' בש"א בודקין ובה"א כו' שהוא יכול להסיטו ונותן לתוך כברה שנקביה דקין אם כו' ולכהן בבית הקברות דאמר רב כו' ומועיל ניפוח לכל כו' והכי קאמר היכי אזל כו' בסוף פ"ב דכתובות כו' וההיא דבכל מערבין אי מערבין לדבר כו' מנפח אדם כו' לעושי פסח כו' במקום כרת לאוכלי כו' במקום מיתה כו' במלתיה דרב יהודה דקאי אמתניתין דאי לא גרסינן מאי בודקין כו' כצ"ל:

דף כט:

בא"ד על ידי ניפוח וטמא וכן כו' ע"י ניפוח וטמא ואי מערבין כו' יש ללמוד משם דעל ידי כו' דאלא מדבריהם טמא כו' ולפירוש ר"ת איפכא ועוד כו' ורב יהודה בא כו' כמלא חלון הס"ד ואח"כ מ"ה ורב יהודה כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה בשר צבאים כו' צבי הוא הס"ד ואח"כ מ"ה שמעי רבנן דבכור תם הוא כו' ובד"ה צואי צמר שאינו כו' ואפ"ה כיון דטרחא כו' ובד"ה אבל לוקחין כו' דאי מבכור לא הוה טרח כו' ובד"ה מתניתין החשוד על השביעית כו' ובד"ה מתניתין אפילו כו' משום קנס הס"ד ואח"כ מ"ה זיקת כו' ממנו תרומה הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה כפועל בטל כו' מאותה מלאכה לעסוק במלאכה כו' לגמרי ואינו עושה בשום כו' היה בטל מסלע כו' דא"כ היה כו' דאמרי טעינה בשכר לא כו' ובריש הכונס אמרינן כו' אלא חצי סלע והוא כו' והטעו את ב"ה כו' אבל כו' תני תנא קמא דרב כו' משלם א"ל חביבי אמר כו' אותה מלאכה דבטל מינה כו' טירחא אימא לא סגי כו' ואמאי ס"ד דלא תיסגי כו' כל זה כדינו כו' ליושב בטל יושב בחמה ליושב כו' דקאמר צריכי ובין מרובה כו' וליבטל ממלאכה כו' טפי מדרבי מאיר ויושב ובטל כו' עכשיו בשני סלעים כו' כצ"ל:

דף ל.

בפירש"י בד"ה בעי חומה כו' ה' אלהיך וגו' הס"ד ובד"ה הא חשוד כו' על השביעית הס"ד ובד"ה זו דברי ר"ע דחשוד כו' על המעשר הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה תרבא כו' וכמו במר דפרזלא דב"ק כו' כצ"ל:

בד"ה מעשרות כו' דמיירי בנותן מעשר שני לשם חולין כו' עכ"ל כצ"ל ומלת בנותן אינו מיושב דטפי הוה ל"ל במוכר דומיא דלעיל מוכר תרומה לשום כו' וק"ל:
בד"ה הא חשוד חשוד כו' דלגופא לא אצטריך דפשיטא כו' עכ"ל ק"ק מי הכריח אותן לכך דא"נ לאו מלתא דפשיטא הוא מ"מ ה"ל למתני רבותא טפי דאפילו חשוד על הטהרות נאמן על שביעית וק"ל:
בד"ה מתניתין בשראינוהו כו' לפי' ר"ת דמפרש בפ"ב כו' וכי משני התם רוב עמי כו' והיתר והשתא לרבי אלעאי כו' הד"א ולתבלין שבה לא משום שביעית ולא כו' בחולין דגזור על התערובת כו' ובד"ה באתריה דרבי יהודה כו' ונטע רבעי דין אחד להן כו' בפ"ב דקידושין כו' דמוקי בפרק התקבל כו' בזמן הזה מי איכא כו' כצ"ל:

דף ל:

גמרא אשכחוה דקא טעין טהרות כו' כצ"ל ובגמרא מוגה מצאתי דקא נטר טהרות כו' וק"ל:
שם רבי שמעון בן אלעזר אומר משום ר"מ כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה דברי חבירות כו' ואת שהוא לוקח הס"ד ובד"ה לטהרות לחומר כו' טהורה הס"ד ואח"כ מ"ה מקבלים דאינו משייר כו' חולין בטהרה הס"ד ואח"כ מ"ה אף לטהרות לא קבל כו' כ"ש בשאר הס"ד ואח"כ מ"ה עד כמה כו' ובד"ה נשנית כו' צריך לקבל הס"ד ובד"ה שדרו כו' זוג דרבנן הס"ד ובד"ה בחזקתה כו' לשום תכלת הס"ד כצ"ל:
תוס' בד"ה וחכ"א כו' לרבי אילעאי דלעיל כו' ולא אתא [אלא] כו' ובד"ה אביו כו' תלמידים שלנו על כו' שעשה בנו עכ"ל כצ"ל:

דף לא.

גמרא רבי שמעון ור"י בן קרחה אומר כו' עייל גביה רבה כו' מאה תכתקי לסוף כו' כצ"ל וכ"ה בערוך בערך תכי ובע"י:
בפירש"י בד"ה קטר להו כו' ד"מ תכתקי כסאות הס"ד ואח"כ מ"ה זיל לחשיבותיה כו' נלך אצלו הס"ד ובד"ה שדי מומא כו' דלהוי כמטיל מום כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה וכולן כו' דע"ז אגזלנים ועמי הארץ קאי שחזרו כו' דמשמע דאין תקנה לייעשות ע"ה חבר כו' פעם אחרת ועוד כו' מקבלין אותן וכי זו דרך רשעים שיהיו מעשיהם מקולקלים בגלוי ויהיו ירא שמים בסתר כו' דברי חבירות כו' גר שקבל כו' לגמרי א"ד כו' הד"א דברי חבירות כו' כצ"ל ובד"ה דהא חזו כו' האי צורבא כו' כצ"ל:
במשנהנמכרין באטליז ונשחטין באטליז ונשקלין כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה חוץ מן כו' דאין נוהגין בזיון בדבר כו' כצ"ל: :

דף לא:

גמרא צ"ל פיסקא חוץ מן הבכור ומן המעשר שהנייתן לבעלים כו' הא בביתיה מזדבן כו' ורב ששת מאי נפקא כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה אלא כו' להקדש הס"ד ובד"ה הניחא כו' מזבח לא היו כו' לאחר שחיטה הס"ד ובד"ה אדמעיקרא כו' טפי ופריק הס"ד ואח"כ מ"ה שהנייתן כו' ומעשר בהמה הס"ד ואח"כ מ"ה לא תפדה כו' ליד כהן הס"ד ובד"ה השיב אבידה כו' קמיירי הס"ד ובד"ה מאי ברייתא כו' ושניה מבריי' עכ"ל ובד"ה מאי קאמר כו' מבליעו הס"ד ובד"ה הלוקח לולב כו' פירות שנלקטו בשביעית כו' ובד"ה התם כו' ואינו ניכר שהבליעה כו' ובד"ה והיה הוא כו' קרא למכור דומיא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה במעשר כו' אפילו לרבא דשרי לגדול כו' ובד"ה מבליעו בחלבו כו' הבשר אלא החלב והעור כו' כר"ע דשרי לעובד כוכבים כו' ובד"ה א"כ מעשר כו' ופריך אסור למה כו' ולמריעות שלשים יום כו' כצ"ל::

דף לב.

גמרא והעברת קרא יתירא הוא כו' אי בי בעלים הקדש כו' אא"ע לחרמים תנהו ענין למעשר כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה שאינו נישום כו' אינו בשביל העור הלכך כו' ובד"ה רק בכל כו' תזבח ואכלת הס"ד ובד"ה בחרמים כו' קדשים גו' הס"ד ואח"כ מ"ה מפני כו' תיבות הללו לא יגאל כו' זו הס"ד ואח"כ מ"ה שכן חלין כו' אינו אלא עשירי הס"ד ואח"כ מ"ה איכא למיפרך כו' וי"א י' שלשתן כו' ובד"ה בכור נמי כו' פדייה דבכור לא מפני כו' העברה הס"ד ואח"כ מ"ה ומאי חזית כו' לאפנויי ולגמור ג"ש כו' ובד"ה כל חרם במכירה הס"ד ואח"כ מ"ה מסתברא כו' דפדייה כתיב ביה הס"ד ובד"ה הקדש נינהו ואינו כו' מזבח הס"ד ואח"כ מ"ה חולין כו' מי שירצה הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה דלא יאמר כו' מהקדש דתפדה וי"ל כו' ומוקמינן בהו לא יגאל הס"ד ואח"כ מ"ה הוא ולא בכור כו' בפ"ק דתמורה הוא בהוייתן כו' דרשי הוא ולא בכור כו' כצ"ל:

בד"ה רבא אמר כו' משמע דמוכחינן דאין מועיל פדיון מהוא בהוייתן כו' מלא יגאל גופיה וא"כ היכי כו' כצ"ל:

דף לב:

גמרא תנהו ענין לבכור מעשר כו' אלמא לא מחיים דאלימא כו' ואין נמנין עליו כו' מ"ט דב"ש דכתיב ובשרם גו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה (והרי הקדש) [מסתברא] כו' למגרס אמר רבא כו' הד"א לאו מזדבן הס"ד ואח"כ מ"ה חולין נינהו ונמכרים הס"ד ואח"כ מ"ה תנהו ענין למעשר כו' ובד"ה מנא אמינא ליה מדלא כו' דוקא ולמידק הא כו' דמיו הס"ד ואח"כ מ"ה העמדה כו' דאקלישתא קדושתיה כו' שרי למכור הס"ד ואח"כ מ"ה גאולה משמע בבעלים ותופס ליה כו' קרא הס"ד ואח"כ מ"ה להכי כתב כו' מזדבן הוא ולא אפרוקי מפרק ובגאולה כו' לאוקמא דא"כ לא מצינן כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה פסק מתני' כו' ואומר ר"י דהלכתא כב"ה דמתני' דשרו אפילו לעובד כוכבים ולא כב"ה דברייתא כו' דהוי הלכתא כסתם דמתניתין כדאיתא כו' ואע"ג דר"י בר חנינא בנזיר בפ' מי שאימר סבר דאין שחיטה כו' (הפקר) [הקפר] וגמר חד מצבי כו' וה"ט כדפירש לעיל בפרק כו' ואיל ושרי אפילו לעובד כוכבים כו' לצבי ואיל הלכך בכור שמת או נשחט בלא התרה כו' ואפי' ר"ע כו' אפילו בגבולין אלא כו' דאמרי בעור אלא יצא לבית כו' ונזרק דמה כו' וקתני עלה בתמורה כו' חטאת יוצא לבית כו' דינס בשמתו ואי כו' הא בבכור (תנא) [תנן] דסבר כו' ומייתי לה פ' בתרא דתמורה כו' ידלק הבגד ובכל כו' פריך משיער נזיר ופטר חמור דתנן התם יקבר כו' תנן בשיער ופטר חמור ידלק כו' אפטר חמור כאן בשק כאן בשיער פי' כו' כצ"ל:

דף לג.

גמרא ואידך מה צבי ואיל פטורים כו' צ"ע מאי קאמר ואידך דהיינו לכאורה רבי עקיבא דהא אדרבה לרבי עקיבא ניחא טפי דאצטריך שלשה קראי חד דמותר לעובד כוכבים וחד לכדרבי יצחק וחד לכדרבי אושעיא ולית ליה כדרבי אלעזר הקפר כמו שכתבו התוס' לעיל ומדברי רש"י ותוספות נראה דלא גרסינן וחד לכדרבי אושעיא אלא דגרסינן וחד לכדרבי יצחק וכדרבי אושעיא דהשתא ואידך אקרא שלישי קאמר אבל בילקוט גרסי כספרי גמרות שלנו חד לכדרבי אושעיא גם לישנא דואידך לא משמ' הכי ועי' בתוס' לעיל בפ"ב ויש ליישב מדבריהם שם קצת ודו"ק:

בפירש"י בד"ה [הנ"מ וכו'] הטמא והטהור יחדיו הס"ד ואח"כ מ"ה זר כו' ופסח הס"ד ובד"ה [מה] התם כו' בכרת הס"ד ובד"ה ב"ש היא כו' משום בזיון דקדשים כו' ובד"ה מותרות כו' בבעלת מום הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה וב"ה ה"מ כו' בסופו ובין לרבי ישמעאל כו' דדריש לימד על כו' התנופה בתם ובכה"ג כו' אתי ק"ו ומפקא בג"ש בגמ' ובמיתת היבם גבי כו' לא כ"ש והא דלקמן כו' הד"א דכבשים ועזים שהם כו' אי אתית למידן ק"ו כו' אתי היקשא לשנה שנה כו' ל"ק מידי אההיא כו' ובד"ה חד לכדרבי כו' בפני עצמה נחשב כו' ובד"ה אין מאכילין כו' דלא שרו רק לטומאה כו' ובד"ה דתניא כו' (שמא) [שלא] נשחטה הראשונה תמות שכבר כו' דבמשנה מיירי שהפריש בעלת כו' באה ע"י קדושת עצמה ולא חילל כו' הבעלת מום אסורה דמיא כו' ולר"א ב"ש כו' כצ"ל:

דף לג:

בפירש"י בד"ה ורבי אלעזר כו' ומשום האי רווחא כו' כדאמרן שרי ליה כו' הד"א ובד"ה לא ישחט עליו במום הזה כו' ישחוט הס"ד ואח"כ מ"ה [יקיז] אף במקום כו' מותר גמרא ואח"כ מ"ה וחכ"א כו' ובד"ה רבי יהושע כו' לה טומאה כדי שיראה כו' הד"א לא יקלקלנה הס"ד ואח"כ מ"ה דקעביד כו' ראויה לכלום הס"ד ואח"כ מ"ה אלא שמא כו' ובד"ה הכל מודים כו' דלא הוי המקיז כו' ובד"ה כולהו כו' בכלל בל תעשה כו' ובד"ה אם על כורת כו' ומשליכו לא כ"ש הס"ד ובד"ה ורבנן כו' בעל מום לא ור' יהודה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה (לבכור כו') להביא נותק כו' תלוין בכיס כרות בסכין ועדיין תלוין בכיס ומעורין כו' ובד"ה בעל מום כו' תימה לימא דלבכור אצטריך כו' ואין לו פדיון כו' בבעל מום בזמן הזה כו' דלא לדמיה חזי כו' אסר רבא לקדשים בזמן כו' כצ"ל:

דף לד.

גמרא תרומה טהורה וא' תרומה תלויה ואמר כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה ור' יהודה כו' בו מום הס"ד ואח"כ מ"ה מעיקרו כו' הוה בו מום הס"ד ואח"כ מ"ה במומין כמי כו' ובד"ה כיון שפירש כו' יש אם למסורת בבגדו כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה א' כו' אחד מום כו' ואפי' הני תנאי דלא דרשי כו' ובד"ה אחת תרומה כו' ואחת תרומה תלויה וא"ת כו' אמרינן ואחת טמאה ואמר רחמנא כו' תרומתי אלך ואמשמרת דלך שייך אטומאה כו' ומשמרת שייך בתלויה דבעי שימור עכ"ל ובד"ה ורמינהו כו' דברי ר' עקיבא ר"א אומר כו' טליתו ודר"א ליתא כו' דלגירסת הקונטרס מקדים כו' ה"נ לא כתיב בוי"ו כו' דבלא וי"ו אתה קורא כו' בבגדו בצרי ואע"ג דקרינן ותתפשהו בבגדו שאני הכא כו' הד"א משום דרבנן דר' שמעון ור"ש כו' כצ"ל ומה שיש לדקדק בדבריהם נבאר אי"ה בפ"ק דקידושין ע"ש:

בד"ה אילימא כו' מקראי ולפי' הקונטרס כו' דבתרתי פליגי דברייתא כו' מאחוזת דם אם לא כו' והשתא ר"מ אסר כו' יכול להתרפאות בהקזה במקום כו' וחכ"א יקיז פי' יקיז בין מת בין לא מת כו' כצ"ל ור"ל דיקיז קאי אתרוייהו אבל ובלבד שלא כו' לא קאי רק אהיכא דלא מיית כמ"ש לבסוף ודו"ק:

בא"ד המשנה משמע ליה כמו שפירשו מדלא כו' ובד"ה מי קניס כו' של בכור קנסא הוא ובסמוך כו' תניא ר"א אומר כו' המטיל מום בבכור ואוכלו עובר שנאמר לא כו' כצ"ל:

דף לד:

בא"ד בפרק כל הבשר דאין כו' שיש לחלק וא"ת כו' הד"א צורם אזן בכור כו' וי"ל דא"ה לא כו' לא היה לנו ליקנוס במום כו' ובד"ה עד שתפרח כו' בו כגריס הס"ד ואח"כ מ"ה מקמייתא כו' תגלחת וצפרים כו' א"נ אפי' מוחלט נמי כו' תגלחת וצפרים כו' ימי ספורו כו' ובד"ה בעי מיניה כו' ובגיטין הס"ד ואח"כ מ"ה אם ת"ל כו' את"ל התם לא קנסו הכא קנסו משום כו' יומא ויומא כו' עבדו וה"מ למימר כו' ובד"ה הטיבה כו' בגיטין דפשיט כו' קשה אבקה של שביעית עכ"ל כצ"ל:

בפירש"י בד"ה שנקצצה כו' לקצצה הס"ד ואח"כ מ"ה לכשיולד כו' ומנוגע הס"ד ואח"כ מ"ה וטהר כו' דאי הוה קמייתא מתסי נמי כי האי ובד"ה בממונו אתי כו' מום אחר כי כו' וליעביד הס"ד ואח"כ מ"ה בגופו כו' ובד"ה אבל הכא כו' בקדשים הס"ד ואח"כ מ"ה לממוניה לבכור ובד"ה שנתקווצה ומפוזרין בה הס"ד ואחר כך מ"ה תזרע כו' כצ"ל:

דף לה.

מתני' היו תינוקות משחקים כו':

שם קמ"ל א"ד אמר רב פפא לא תימא בשעת רדיפה אין אבל לאחר רדיפה לא אלא אפי' לאחר רדיפה נמי מ"ט צעריה דמדכר אמר רב יהודה כו' כ"ה ברא"ש ע"ש דכי פעי מחזי אמר ר' פפא רבא נמי כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה ולא אתי כו' הבא לו ע"י כו' ובד"ה או שנגממו כו' חוטין הס"ד ואח"כ מ"ה פנימית כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה איכא דאמרי כו' עכשיו מיעוט אוזן כו' שמא אחרוהו וכתבוהו דפ' אד"מ ורבא דהכא ס"ל כרבה דפ' כו' הד"א קדוש א"כ הכא נמי כו' והא עולה עולה הוי כו' הוי נמי דלא כרב כו' רובו יכול להפקיע קדושת בכור אם לא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לה:

גמרא ישראל אינן נאמנין ללגימא וכ"ש כהן לכהן דחיישינן לגומלין כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה על של כו' ישראל הס"ד ובד"ה צריך שנים כו' אבכורות דכהנים ולא כו' ובד"ה ספק בכור כו' וירעה ועד שיומם כו' ובד"ה מעשה לר"מ מי מעיד כו' ובד"ה לית ליה תקנתא לר"מ הס"ד כצ"ל:
תוס' בד"ה מימר אמר כו' מקני מידעם התם איירי במכירי כו' ובד"ה וכי תימא כו' ודאי אמרתי וחוזר אני כו' ובד"ה אלא לאו כו' כדפירשה דחלקנו בין חבר כו' ואמר רב חסדא כו' ובד"ה כהני כו' לא פריך מידי אבל לאביי התם כו' כצ"ל:

דף לו.

גמרא שערי בסלי נסרוה כייל ערובה ערבה קלופה בהדי כו' כ"ה ברא"ש:
בפירש"י בד"ה דא"כ דהוה כו' והיכא דאנן יודעין שהוא כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה אימר דאר"מ כו' עובר על דבר אחד לא הוי חשוד כו' ומוקים לה כר"מ וקמ"ל כו' ובד"ה ואמר רבא כו' ולא רבא דרבא כו' ובד"ה רבי חוצפית כו' מלכות הס"ד ואח"כ מ"ה והלכתא כו' לאגלויי לא משקר מ"מ לא הימניה לע"א אלא משום דדייקא ומנסבא א"נ דלמא כיון כו' לא דייקא כו' כצ"ל:

דף לו:

גמ' בכור זה נתתי לכהן במומו כו' בכור זה נתן לי ישראל כו' ה"א בחו"ל אפי' מומין שאין כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה מי ידע כו' מום מעיקרא הס"ד:
תוס' בד"ה חזיה כו' ולא מבשקר ליה כו' ובד"ה משום כבודו כו' ג' מתירין את כו' ובד"ה התרת כו' דאמר בתמורה כו' ובד"ה במקום כו' בכור ונדר ביחידי כו' דה"ל נדרא לדביתהו כו' מומחה לרבים דן אפי' כו' ובד"ה ג' מתירין כו' דפ"ק דזבחים לא כו' כצ"ל:

דף לז.

בד"ה ר"י כו' כל דהו אימא לא אלא כו' דיחיד מומחה מתיר כו' ובד"ה כיין נסך אע"ג דבפ"ג דהוריות כו' כמו בנבלות מ"מ כו' כצ"ל:
גמ'מה הפרט מפורש מומין שבגלוי כו' ואימא מה הפרט כו' ובוטל ממלאכתו כו' כל מום רע ריבויא הוא ורש"י בחומש הביא דרשת כלל ופרט כדבעי למימר הכא מעיקרא

ולא ידענא למה הניח תלמוד ערוך דהא לא קאי הכי במסקנא ויש ליישב דלמאי דמסיק נמי כל מום רע ריבויא קאי נמי הכלל ופרט לרבות כל הדומה לפרט ולא נמעטי' נמי מפסח ועור כדממעטין לקמן מום עובר והכי משמע דקאי הכלל ופרט מדלא קאמר אלא כל מום רע ריבויא הוא וק"ל:

תוס' בד"ה מן החסחוס כו' בפרק כיצד צולין וכו' ובד"ה מה הפרט כו' לא הוי הכא כו' שבגלוי ואינו חוזר כו' מכלל דבבהמה כשר כו' אפי' גבי אדם לא מפסיל בשן א' כו' ודוקא כו' כצ"ל:

דף לז:

בפירש"י בד"ה מום רע כו' שמנוולו הס"ד ואח"כ מ"ה אי הכי דכל מום ריבויא כו' ובד"ה אלא דת"ק ור"י כו' ובד"ה כיוצא בו כו' ויוצא הס"ד ואח"כ מ"ה השדרה והגלגולת כו' ובד"ה ה"ג כו' רב ספרא אמר כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה השתא מיפרק לא פרקינן כו' נמי ממום רע כו' כצ"ל:

בא"ד וא"ת להאי שנויא קמא כו' וי"ל כו' וה"א דאתא לאפוקי מק"ו ולא כו' צ"ע דא"כ היינו תירוצא בתרא ודו"ק:

בד"ה כאן לשחוט כו' א"נ מום עובר הוא כו' ובד"ה כדי שיטול כו' ובכמלא מקדח ימות לב"ש כו' אלא ב"ה אתו כו' דמפרש דלא קאי כו' צ"ל כן כמו שפירשנו דבשיעורא דב"ש ימות לב"ש כו' שמדקדק ר"ת כו' מחסרון דגלגולת כו' לא הוי אלא משום כו' מאיוב ישפוך לארץ כו' כצ"ל:

דף לח.

גמרא ה"ק כל שאין לו תוך כו' אין לו אחורים לחלוקה נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו ל"ל כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה אין לו אחוריים כו' דלא אמרינן אם נטמא גבו גבו טמא ותוכו טהור אלא אם נטמא גבו נטמא תוכו אותו כו' ובד"ה אי בטומאה דאורייתא כו' דביש לו תוך נטמא גבו לא נטמא תוכו ובאין לו כו' נטמא גבו נטמא תוכו בטומאה דרבנן כו' ובד"ה לכך כו' במשקין דכלי חרס כו' ובד"ה ולא שוייה כו' זה היסט הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה צריך אתה כו' מיושב ומתרץ ליה בסמוך עכ"ל ובד"ה הרי הוא כו' לטמא אחרים קאמר כו' המפלת דאבן היוצא מן התנור טפח כו' דסבר תלמודא דיד של תנור כו' ובד"ה בהנך דחזו כו' מערבין הס"ד ואח"כ מ"ה וסמניך ברקא כו' רפואות לברקא כו' כוחלין לברקותי כו' יין דם כדי לכחול כו' מתרפא מאיליו חשיב כו' גבי מים הקבועים

כו' לא הוי קבוע אין זו רפואה ממש אלא בדיקה ונסיון אם כו' נפגם הזובן נפגם ולא כו' יותר וכשנפגם כו' דלח מבחוץ ויבש מבפנים כו' לחה ויבשה יד כו' כצ"ל:

דף לח:

גמרא פיסקא חלזון נחש וענב כצ"ל:
בפרש"י בד"ה והא אנן כו' של בית הבעל בין כו' ובד"ה וכמה מאכילין אותו בכל יום עכ"ל כצ"ל והס"ד:
תוס' בד"ה אם קודם כו' חגר חרב כישמעאל כו' כצ"ל:
ד"ה יצא מחלב כו' שומן שבתוכו כצ"ל:

דף לט.

בפירש"י בד"ה שיהו משולשים כו' ליום כו' וחצי והדר ליום כו' וחצי והדר כו' ובד"ה ותיומת כו' עליה הס"ד ואח"כ מ"ה חיצונית שבאמצע הפה הס"ד ואח"כ מ"ה אין כו' מן המזבח לא נפסל ובד"ה מר דפסול כו' וחסרון להוי בפנים כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה שיהו כו' לסוף עשרים ולסוף ארבעים ולסוף ששים כו' כצ"ל:

דף לט:

גמרא לענין תכלת דתניא כמה כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה נקלף העור כו' מפצל כמו אשר פצל כצ"ל:
תוס' בד"ה והא א"ר זירא כו' בפ"ב דזבחים כו' ובד"ה או שראש כו' והתם בתוספתא קתני כו' ובד"ה כמה חוטין כו' דאגרדום תכלת וקם אלבן דהני כולהו כו' השתא דומיא דד' לב"ש עכ"ל ובד"ה כמה פי' כו' הדור ציצות שליש גדיל וב' שלישי ענף כו' וכך משמע וד' של לבן על סו' וארבע ענף עכ"ל כצ"ל ועיין בזה מבואר יותר בתוס' פ' התכלת וק"ל:

דף מ.

בפירש"י בד"ה חסורי כו' ביצה א' וכמעוך דמי עכ"ל ובד"ה לא שנו כו' ויד א' דביד לא שייך כו' ובד"ה כנטול כו' רגליה מן הארכובה ולמעלה כו' ובד"ה בתוך כו' דרך הבהמה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה שנשמטה כו' וקשיא לפי' דאיכא מאן דטריף כו' כצ"ל:

דף מ:

גמרא עינו אחד גדולה ואחד קטנה אזנו אחד גדולה ואחד קטנה במראה כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה ואם מחמת העצם שהשפתים כו' הרוח של מדה אחת העצם כו' ובד"ה ולא הודו לו אר' יהודה קאי גמרא ואח"כ מ"ה לא במקדש כו' ובד"ה אלא אידי כו' ולאו אקרא הוא סוף הדיבור ואח"כ מ"ה והא אין כו' היא לעיל הא כו' לעיל מתניתא כמ"ד כו' ובד"ה גרב כו' ליה דנקיט הכא כו' ואפילו ילפת נמי כו' כצ"ל:

דף מא.

בפירש"י בד"ה [כנגדו בגמל וכו'] ל"א שמעתי כנגדו בזנב גמל כו' ובד"ה אלא תלתא כו' ומבחוץ הס"ד אח"כ מ"ה דמצרים כו' ובחרס יבש כו' הד"א מום גמור הס"ד ואח"כ מ"ה דמתני' לא כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה אלא תלתא כו' מבפנים ומבחוץ דמצרים לח מבחוץ ויבש מבפנים וכיון כו' ויש לתמוה הא שחין כו' עכ"ל כצ"ל ויש ליישב דגרב וחרס הוא פירושו דרישא דקרא והיינו שחין מצרים והיינו גרב וחרס כן נראה מפירוש הרא"ם בפירש"י בחומש בשחין מצרים פי' כו' לח מבפנים ויבש מבחוץ כדאיתא בבכורות עכ"ל וכן בנוסחא שלנו בשמעתין ולפי זה צ"ל דגרב דההוא קרא היינו לח מבחוץ ויבש מבפנים ותו לא מידי ודו"ק:

דף מא:

בד"ה ואתי קרא כו' הצהוב שבזה ושבזה כו' ודאית ולא טומטום כו' וי"ל דהכא פריך כו' מהזכר ס"מ זכר הוא כו' שפי' לרב הא דאמר כו' צריכי הנך תרי מיעוטי כו' זכר משונה ועד נקבה כו' ולא נקבה או נקבה דוקא ולא כו' לפי שהיא משונה משאר זכר כו' בפ"ק דחגיגה ממעיט טומטום כו' תורא ויש לתמוה דקפריך כו' מערך איש ואשה מהזכר אם כו' מאי קושיא דלמא הא גבי שלמים איכא תרי מיעוטי כו' ואר"י דגרסינן זכר או כו' פרט לנדמה הוא סוף דיבור ואח"כ מ"ה וקמעטו כולהו כו' ולרב חסדא כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה דלמא כו' חולין בעזרה וישחט כו' הד"א ובד"ה כיון כו' מוחרץ חריץ נגע הוא ובד"ה אלא פשיטא כו' דהא כהנך רבנן כו' ופשיטא ליה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה אי אמרת כו' גופיה לא לבעי קרא כו' שום קדושה אם קדשיה כו' לא נפקא לן למעוטי כו' גבי בכור כתיב כו' ממעיט ליה רבי ישמעאל מגיזה כו' ליה משום מום אלא לישחט כו' דנקבות שלו הוי מום ולפי זה כו' בשר הוי מומא כו' קרא זכר למעטי

מהקרבת כו' הוא דאי למעטן כו' בזכר דמשמע כו' בפרק הערל ואנדרוגינוס זכר כו' ושוק ואמר ר"א כו' או כתנאי דברייתות כו' כצ"ל:

דף מב.

בפירש"י בד"ה אלמא כו' ולא טומטום הס"ד ובד"ה סמי כו' לחומרא נערך כזכר ואא"כ אם זכר כו' בריה הוא הס"ד ואח"כ מ"ה הזכר כו' ובד"ה מטמאים כו' והוי נבלה ואי לאו כו' דקאמר כל מקום כו' ובד"ה קדושה כו' דספק הוא הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה הזכר כו' אפי' תימא ר"י הגלילי שאני הכא כו' והכא מוקים כו' דלא סבירא ליה כרבנן בתראי דהכא הס"ד ואח"כ מ"ה אבל טומטום דברי הכל כו' זכר ויש מהם נקבה כו' לא פריך ארב חסדא כו' קדשים בהוייתן הם קדושים כו' קדושה דאימא כו' כצ"ל:

בד"ה אלמה תניא כו' אבל מזכר לחודיה כו' פוסל מאשה ואנדרוגינוס כו' אי לאו דמעטיה מנקבה כו' ומיהו מקידוש הוה כו' דסתם סיפרא היא דהא כו' ונראה לפרש דספק הוא לר"י ולענין מילה אי כאשה גמורה ריבהו הכתוב מכל זכר כו' ובד"ה טומטום כו' אין מטמאין הס"ד ואח"כ מ"ה ואתא ר"ש כו' בריה הוא כמו טעמא דטומטום כו' ממעטינן ליה זכר כו' כצ"ל:

דף מב:

גמ' ר' יוחנן לא ס"ל כו' ומאן תנא אליבא דרב כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ור"ש כו' חלה על שום טומטום מיהו כו' ובד"ה וכי האי כו' כלומר רבי שמעון ב"י כו' דאיירי לעיל משום ר' ישמעאל ובד"ה תהי כו' דר' אילעאי הס"ד ובד"ה לא ס"ל כו' דבריה הוא הס"ד ואח"כ מ"ה אי לא ס"ל כו' ובד"ה שביק כו' רבנן בתראי הס"ד ואח"כ מ"ה הואיל כו' דכולהו הורה הס"ד ואח"כ מ"ה כר"מ כו' ליחידאה הס"ד ובד"ה וחולצין כו' ואם נקבה הוא אשה בעלמא כו' ובד"ה ומ"ד כו' כר"ע הס"ד ואח"כ מ"ה ומאן האי כו' ולא מתייבמות הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה כי פליגי כו' דלית ליה שום ספיקא בטומטום דאי הוה מטיל מים במקום נקבות הוה נקבה ודאי וא"ת ומנ"ל לרב חסדא דלרבנן בתראי קדוש מספיקא דלמא סברי כר"ש ולא קדוש כלל ויש לומר כיון כו' קדוש הוא מספיקא כמו שמודה כו' דממעט רבי שמעון בן יהודה כו' עד כאן לשונו כצ"ל:

דף מג.

גמרא שכן נתרבה במצות לאיי אפנויי מופני כו' וילפת הכא והכא ולילפי כו' והנך דליתנהו באידך ליכתב רחמנא בבהמה והנך דליתנהו באידך ליכתב כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ותו דק כו' ילפי מהדדי הס"ד ואח"כ מ"ה גרב דמאיס מילפת כו' [ובד"ה] וגרב כו' ושבור הכא והכא הס"ד ובד"ה גבן וחרום ליתנהו כו' גבינים וחרום היינו כו' בין העינים הס"ד ובד"ה שנתחדש כו' וחוטין הס"ד ואח"כ מ"ה למה לי כו' פסולים באדם ומומין כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה הא איכא כו' ושייך באדם חוטין ובמקום כו' וכן נתוק וכרות לא כתיב באדם וגבן לא כתיב כו' ולא מוקי לה בגביני עיניו וא"ת כו' הרי זה אינו אלא ממרוח כו' מנא להו דאינהו כו' ואי נפקא לן ממומין כו' ובד"ה גרב דכתיב כו' לא הוי מומא ומיהו תרי גרב ותרי ילפת כתיבי חד באדם וחד בבהמה ואייתר חד לאפנויי אבל א"כ לא הוי מופנה כו' דלעיל לא מפיק הפנאה כו' במקום בשר הס"ד ואח"כ מ"ה גבן וחרום כו' דמוקי גבן בגבות כו' דאמר כל שמראיו חשוכה דלא כו' ובד"ה למה לי ואינו חוזר דגבי בכור כו' דגבי אדם ובקדשים דלא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף מג:

גמרא איכא בינייהו עשה ואח"כ צ"ל פיסקא כילון כו' ושראשו שקוט מלפניו וסקיפ' מאחוריו כו' פסקא הקרח פסול כו' א"ר יוחנן הקרחנין והננסין והזבלגנין כו' זבלגנין אצטריך לאשמועינן ומהו דתימא כו' ותרי שדראות כו' כבר רמא נהליה כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה לגדגלידא כו' למטה הס"ד ובד"ה שקוט כו' בשגו"ג הס"ד ובד"ה זבלגנין שעיניהם כו' ובד"ה ננסים תנינא במתני' הקפח כו' ובד"ה לכולהו מבעלי חטרות ואילך כו' ובד"ה אלא הא כו' פסיל להו אלא משום כו' ובד"ה שגבינין כו' על פניו גמרא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה בבהמה כו' מטעם נפל משמע דאיירי כו' אינו ולד דלא חיי ומדפסל ליה כו' וכן משמע דלרב דוקא פריך הס"ד ואח"כ מ"ה סכי כו' סכי לשון חסוכי כו' ובד"ה ושנשרו כו' שקורין ריס לשערות שרגילין להיות נושרין כו':

דף מד.

בד"ה מחוי רב הונא חד מדידהו כו' לפניו פי' בקונט' שהיו עיניו משונות כו' ור"ת מפרש דר' יהודה ארוך כו' ורב הונא איניש גוצא הוה כדאיתא במס' תענית פירקא דחסידים

ומש"ה לא היו עיניו ניכרות קטנות כ"כ משל סתם בני אדם אבל משל רב יהודה היו ניכרות שהיו גדולות כו' עד שתהא גדולה כשל עגל כו' של אהרן הס"ד ואח"כ מ"ה עיניו תרוטות כו' כמו כי תרוטה בסנהדרין גבי לבנה וצירנות כו' כיון דתנא קילתא כ"ש חמירתא וכענין זה קשה גבי דתני דומעות כו' כצ"ל ובנוסחת פ' היו בודקין שלפנינו גבי לבנה ל"ג כי תריטא אלא כי נפיא אבל בפרק העור והרוטב גרסינן ליה כי תריטא וכי נפיא ודו"ק:

גמרא דמזור עיניה כו' בערוך בערך זוור פירש מנומרין עיניו:

[**שם**] דנפישין זיפיה בערך לף שריסי עיניו גדולות:

[**שם**] שתמוזיפין בערך תמי דלית ליה ריסי עינים כלל עכ"ל ע"ש:

שם והני גבי מומין תנו כו' (באמצע) [באצבע] קטנה ואח"כ פסקא הצימום והצומע כו' ואשתכח גדיא חזיזא אמר כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה וקיימי כסדרן כלומר והינון עומדת כו' ובד"ה איש עור מריבויא דאיש הס"ד ובד"ה אתיא מאיש דהני חורוור כו' כהיות' נינהו כו' ובד"ה חזיזא אזניו ארוכות כו' כצ"ל:

דף מד:

בד"ה ואין שותין כו' ויסתכן הס"ד ואח"כ מ"ה אצטריכא כו' ובד"ה הקיין היינו משועבן כצ"ל ובד"ה בביצים שביציו גדולים הס"ד ובד"ה מרוח אשך מבעי ליה דהא מ"ם דמרוח כו' עכ"ל כצ"ל וצ"ע דאם משמע להו דבעי הכא מ"ם משמשת ולכל מ"ם שנקודה בשו"א א"כ מאי פריך ר"ח בן אנטיגנוס לר"ע האי רוח אשך מבעי ליה הא איכא למימר דהמ"ם היא משמשת ויש לפרש דר"ח לאו ממ"ם פריך אלא האי רוח במלאפו"ם מבעי ליה ולא מרוח בחול"ם ודו"ק ועי"ל בפשיטות דאי הוה מלשון מרוח בעי ליה מ"ם משמשת כמו ממולח טהור קודש ממושך ממורט אבל אי הוה מלשון רוח לא בעי כלל מ"ם משמשת ודו"ק:

בד"ה גורעין כו' במקום אחד על אשך ואחד במקום ח' על מרוח כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ואין שותין כו' אבל שאר דברים רגילים לשתות יחד ור"ת אומר דה"ק דאפי' לאותן הצנועים שלא לשתות מים בפני רבים לא ליהוי צנוע להטיל מים שהוא כו' ישתין דהני עכ"ל מתוס' ישנים:

בד"ה אימתי כו' מי שמתו מוקמא ויתד כו' ובד"ה לא ישתין ויסתכן מודרי דבבל מהדרי מיא כו' כדאמר לקמן בפ"ב הנודר כו' נמי אמרינן דכרינן פורתא ונבעי כו' כצ"ל:

דף מה.

במשנה זו על זו או קלוטות למעלה עד הפרק כשר למטה מן הפרק כו' כצ"ל מכל נוסחות סדר משנה וכן מוכח מפירש"י ולפי זה לקמן בברייתא צ"ל או קלוטים למעלה מן הפרק וחתכן והאמרת כו' וק"ל:

בפרש"י בד"ה אם יש בו עצם כו' הרי הוא מחוסר אבר שנמצא בו ואם כו' ובד"ה בעל כו' קבילא גדולה מאד עכ"ל ובד"ה מטמא במגע כו' שיש בה בשר קצת כו' אפי' אינה נספרת או אין בה עצם נמי כו' ובד"ה ועולה כו' אם אין בה בשר עולה כו' ובד"ה הואיל ורוב כו' דלגבי בנין המת לא כו' דאהלות דקתני איזהו כו' הד"א ובד"ה חסר כו' ובכל רגל חסר ב' כו' הד"א יתירין הוי כ"ד כו' והכי מפרש באהלות הס"ד ובד"ה לר"ע מפתח כו' דלא מצאו אלא רנ"ב עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה בעל כו' לצד ראש הרגל ובעקב עכ"ל כצ"ל ועיין בערוך בערך כסת ובד"ה עשו כו' כיצד מעברין כו' כצ"ל:

גמ' נהפכו צירי ה"נ צירי בשר הנ"מ דאי כו' השולט בשתי ידיו כו':

בפרש"י בד"ה צירי בשר תירוצא הוא לא חשיב כו' כצ"ל:

דף מה:

גמ' לבקן סומקא איני והא כו' גיחור סומקא כדאמרי אינשי סומקא גיחיא לבקן כו' כצ"ל כן נראה מפי' רש"י מלשון הערוך בערך לווקן ע"ש וכן בפי' רש"י (נראה לי) [צ"ל] גיחיא בחי"ת וק"ל:

ובד"ה שית דידיה כו' ביד אחד וברגלו א' היה יתר כו' עכ"נ בספר שמואל פירש"י בע"א דאצבעות ב' ידיו אינן אלא ו' אצבעות ב' רגליו אינן אלא ו' כו' ע"ש:

בד"ה נודר ועובד כו' מותר לעבוד משנדר שלא תהנה ממנו והוא ממנה עכ"ל כצ"ל נראה לי דאו או קאמר שלא תהנה היא ממנו או הוא ממנה וק"ל:

תוס' בד"ה הניחא כו' אטו התם מי חיילא שבועה כו' מדלא מפלגי רבנן כו' ולא ידעו בכל ענין כו' הא לא מפלגי נמי בדעת כו' אבל בהודר ברבים כו' ול"ש לדבר כו' לדבר מצוה היה הס"ד ואח"כ מ"ה דמדרינן ליה כו' בנדרי אשתו וכי פריך כו' הוה מצי לשנויי דמדיר ליה על כו' הד"א לית ליה דאמימר כו' כצ"ל:

דף מו.

גמ' ואהדריה רבינא דלא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אמר אמימר כו' ושלא בלשון פסק היה כו' דס"ל הכי דקי"ל כו' אתשיל הא כו' דלא מסתבר לומר כו' כצ"ל:
במשנההיא וכהנת היא ולויה היא ואשה שילדה כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה יש בכור כו' פי שנים הס"ד ואח"כ מ"ה הבא אחר כו' לא הפסידו ואע"ג כו' הד"א ראשית אונו מי שלב כו' הד"א ובד"ה וכן המפלת כו' מיהא הוו הס"ד ובד"ה או עובד כוכבים כו' ישראל ילדה כו' פטר רחם הס"ד ובד"ה היא וכהנת כו' מבכרת שילדה אם כו' ובד"ה או היא ולויה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה המפלת כו' אחר הסנדל הס"ד ואח"כ מ"ה והיוצא כו' ובד"ה נתגיירה כו' בישראל הוא ולא לנחלה דהורתו כו' ב' אחין תאומים טיפה כו' ואין חייבין כו' כצ"ל:

דף מו:

גמרא באפיו כל היכא דנשמת רוח חיים באפיו הוא כו' קמ"ל באדם דאדם מבהמה כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה אין הראש פוטר בנפלים בן ח' כו' ובד"ה תיובתא כו' דוקא הס"ד וד"ה פדחת מצח הס"ד ובד"ה דכתיב יכיר כו' פנים הס"ד ובד"ה הכרת פניהם ענתה בם דהכרת כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה דאדם כו' דפ' יוצא כו' ולד ראשו חוץ לפרוזדור כו' אמרי' הכא מה יכול כו' ופרוזדור דהכא הוא עובי כו' ובד"ה תיובתא כו' דהא דקתני סיפא כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה כו' לעיל האי לישנא כו' דאית ביה חיותא סריך ולא נפיק סנדל דלית ליה חיותא שריק ונפיק נקטיה נמי כו' מכי נפיק רוביה סנדל כו' ובד"ה לאתויי כו' דברים דחשיב בהו כו' השנויים בפ' יוצא דופן וי"ל כו' דס"ד אע"ג דיציאת כו' מ"מ לידת שאר הגוף כו' ובד"ה מ"ט יכיר כתיב תימה כו' ובד"ה מאי קראה כו' מסקו ביה דבי ריש כו' אייתי קירא דבק בבלותא דבק בכלייתא דבק באפותיה כו' כצ"ל:

דף מז.

גמרא ואי אתמר בהא כו' היא ולויה היא ואשה כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה לעולם כו' פטר רחם ולאפוקי מדר"י הגלילי הס"ד ואח"כ מ"ה הא כו' דלגבי כהן כו' בכור דעד כו' הד"א ובד"ה לויה בת לוי הס"ד ואח"כ מ"ה אפילו כו' פטורין הס"ד ואח"כ מ"ה לבית כו' ממשפחת אם ואמאי פטור הס"ד ובד"ה היינו דרב כו' פטורה הס"ד ובד"ה דאיבעלה ליה כו' לאיש זר כיון כו' לא מיפסלה הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה דבהיותו עובד כוכבים לאו כו' פירש בקונטרס כו' אינן בני נחלה משנתגיירו ובפ"ק דקידושין משמע דהם בני נחלה כו' עכ"ל אין זה סתירה לדבריו דלא אמרו שם דהם בני נחלה אלא בגיותן אבל משנתגיירו כפירש רש"י קאמר נמי התם דלאו בני נחלה אבל פרש"י בשמעתין אדחי ליה דבגיותן קאמר הכא דלאו בני נחלה נינהו וע"כ כפי' התוס' לענין בכורה ועיין בתוס' פ' הבע"י וק"ל:

בד"ה והא עבד ליה כו' דלא מפקדי אפריה כו' דהכל מודים דאין לו כו' כצ"ל:

בד"ה ולא תימא כו' עובדי כוכבים מזוהמין הם כדאמרינן בשעה שבא נחש כו' עכ"ל הוצרכו לפרש כן לפי דרכם דבשדי ליה בתר עובד כוכבים הולד כשר אבל לפ"ה דבשדי ליה בתר עובד כוכבים הוא פסול איכא לפרש מה"ט מזהמין בשדי ליה בתר עובד כוכבים וק"ל:

דף מז:

בפרש"י בד"ה בן חלל כו' בבכורה הס"ד ובד"ה שהרי כו' הוה מפריש ליה כו' כצ"ל ובד"ה וה"ק בכור כו' והבא אחריו מבני השני כו' וה"ה דיש לפרש מבני הראשון ומאשה אחרת ודו"ק:

בד"ה כותב הרשאה כו' זכייה מעולם בנכסי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה הבן חייב כו' מעוברת כשר כו' ר"ל דמתני' איירי אף בכשר שאינו חלל וק"ל:

בד"ה ראשון לנחלה לא וילדו לו בעינן כו' שאינו קדוש דגמר כו' פשוט קדוש זכר במתנות ומשני מבכור כו' ובכור אדם כו' לא כתב לידה הס"ד ואח"כ מ"ה וילדו לו כו' פי שנים והיה כו' ובד"ה אם נתנו עד שלא כו' קתני בתרוייהו פלוגתא כו' כצ"ל:

דף מח.

בפרש"י בד"ה פטורין כדמפרש בגמ' הס"ד ובד"ה הא אישתעבד כו' מעליא הוא הס"ד ובד"ה ב' יוסף כו' הבכור מחלקו אני כו' דלדידהו לא מצי כו' ובד"ה דרב אסי כו' לקוחת הס"ד ואח"כ מ"ה מלוה כו' לכהן הס"ד ואח"כ מ"ה ולא חצי כו' ופלגא ומפלגא כו' הד"א ובד"ה אפי' בציר כו' חצי חמש ה"ה כו' ובד"ה אלא פשיטא ודוקא י' זוז כו' והכא במתני' כו' ולית ליה דרב פפא כו' כולהו א"כ לית ליה דרב אסי כו' ובד"ה ולקח א' כו' להו ר"י הס"ד וד"ה ב' נשים כו' במחבא שנתערבו הס"ד ואח"כ מ"ה אם לכהן כו' בדין שקל הס"ד כצ"ל:

דף מח:

במשנה זכר ונקבה או ב' זכרים ונקבה נותן כו' נתנו ואם לאו פטורין ר"י כו' פטורין והבן חייב לפדות את עצמו ב' כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה או ב' זכרים ונקבה ילדו כו' ובד"ה מת א' כו' ויחלוקו שני האבות הס"ד ובד"ה ב' נקבות כו' וכן ב' זכרים וב' נקבות הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה ואם לשני כו' והכא ניחא טפי כו' וי"ל כיון דמתחלה כו' שאם לא נטל לא כו' ובד"ה והא אשתעבדו כו' קאמר דבהכי פליגי עכ"ל ובד"ה דכ"ע כו' ויש לחלק דיש ברירה כו' ובד"ה דאמר רב כו' משום דמספקא ליה אי כיורשין כו' הד"א ולפי' זה לא יתכן גרסת ר"ח כו' שלשה אחין כו' פי' דא"כ לא יבא לו רביע בקרקע ורביע במעות אלא שליש בקרקע ושליש במעות אבל לאינך פירושים דמספקא לן בלוקח שלא באחריות דמפסיד חלקו הלוקח וכ"א משני אחיו נשכר כנגד זה רביע מחלקו הוא דהוא ב' רביעיות כשיעור חצי חלקו שהוא מפסיד והשאר הוא בירושה וחולקין שוה בשוה נמצא לחלקו מחלק ירושה רק ב' רביעיות ולאחיו ג"כ לכ"א ב' רביעית מחלק הירושה ועוד רביע א' דנשכר כ"א נגד חלק הלוקח שהפסיד אחיהם וחלק רביע דנוטל דקאמר בגמ' היינו חלק רביע מחלק של כ"א מאחיו ודו"ק:

בא"ד לספוקי לן אלא אי כיורשין כו' שלא באחריות נוטל חלקו בקרקע ומשום כו' הוא הורע כחו כו' אדרבא הוה לן לומר דחצי כו' אלא חמשה סלעים כו' לגבות הכהן דהוו בהו כיורשין כו' חמש וללשון כו' הד"א כיון דאו או קתני כו' מסופקים בהוראה כו' דהיכא דהדין מסופק כו' אותו כודאי כו' גבי הני דדרו באגרא לישלם פלגא קרוב כו' ואי מספקא לן ה"ל למימר כו' להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא כו' כצ"ל:

דף מט.

בפרש"י בד"ה מספקא ליה כו' שנת חמש ושנת עשרים כלמטה כו' אע"ג דלהקל הס"ד ובד"ה ובהנך ה' כו' לא מפריק בנו דשמא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ודכ"ע כו' בדרב אסי או בדרב פפא כו' קמפלגי אית להו דרב אסי ודרב פפא היו כו' דמסקינן בדרב פפא קמפלגי דלית כו' גובה מן בני חורין כו' ע"פ גובה מן היורשין שיעבודא ובד"ה מלוה הכתובה כו' וכיוצא בהן שלא כו' לא מקריא כתובה להיות כתובה בשטר ואע"ג דאיירי ע"פ דלא חייבתו מה שכתובה בתורה כיון כו' כצ"ל:

בד"ה דר"מ כו' אלא בחצי חמש הס"ד ואח"כ מ"ה ה"מ היכא כו' כהן איש פלני לוי כו' בפקדון ללישנא קמא דנהרדעי כו' בפני עצמו הס"ד ואח"כ מ"ה אבל בדלא כפריה

כו' ובד"ה מת בנו בתוך כו' יחזיר לו ה' סלעים כו' רחמנא הס"ד ואח"כ מ"ה לאחר שלשים כו' יתן בפסחים בסופו כו' כיון שמת אם מברך שהחיינו מכיון כו' דלא שכיחא הס"ד ואח"כ מ"ה מת ביום ל' כו' ואתמר מת בתוך כו' ור"ע משוי ליה ספיקא ופליגי רבנן ורשב"ג גם ביום ל' מה לי ביום ל' ומה לי בתוך ל' גם כו' כצ"ל מיהו ק"ק מנליה לתלמודא התם דיום ל' כלפני ל' ואשת ישראל חולצת הא לא פליגי הכא רבנן ור"ע אלא בבכורי דורות אם למדין ממדבר אבל למלתא אחריתי לענין חליצה כי התם אימא לכ"ע דהויא כלאחר ל' דה"ל מדבר וערכין ב' כתובים ואפי' לרשב"ג אימא דמודה התם דהוי בר קיימא ויש ליישב ודו"ק:

בא"ד פיהק ומת לא הוה נפל לרבנן כו' הוא דאמרינן במסכת שבת כו' דגרסי' ביום ל' כו' אפילו לענין אבילות דהוי כבר קיימא הס"ד ואח"כ מ"ה כיום שלפניו וא"ת דבריש כו' מן הגג או אכלו ארי כרבנן דפליגי ארשב"ג כו' אוננים ומתאבלין עליהן וי"ל כו' של א' מהן הס"ד ואח"כ מ"ה ודידיה אזל כו' בנו תחלה הוה כו' לפדיון בנו כמו לפדיון עצמו כו' והוא קנה הנך ה' בני כו' אימת דחל חיוב כו' גדולתו לא אישתעבוד נכסי כו' כצ"ל ובד"ה ה' סלעים כו' אשם בכסף כו' דבאשם כתיב בהדיא כו' ובד"ה אמר רב אסי כו' דבסלע ד' זוזים והזוז כמשקל כו' שר"ל דדינר כסף כו' לא שוה אלא שמינית שבדינר צורי וצורי גופיה כו' דוכתא בסתם דינרא הוה דדהבא דמזדבנאי כו' בפ"ק דקידושין כו' שייפא דדינרי ורבי אמי כו' לא פליגי ואמתני' קיימי כו' הגאונים בבליים שהשבעה כו' אפילו מדינר שבכל כו' ד' דינרים מאותם של צורי של צור כו' בעשרים כדפרישית דשיעורי כו' ובד"ה ר"ח אומר כו' דבין זה ובין זה נקרא כו' ע"ש סוריא כו' לא מזדבן בעשרים כו' ששוה שמנה של בן היינו שלשים ושנים דינר כו' ד' דינר הס"ד ואח"כ מ"ה ר"י כו' ומסיק דל זוז וישארו כו' ותמניא זוזי ופלגא ופלגא דנקא כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה מנה בגמרא הס"ד ובד"ה חוץ כו' בלישכה באדר אין כו' חצי שקלים גמרא ואח"כ מ"ה מנה כו' ד' זוזים והזוז במשקל כו' ומחצה למשקל הברזל הס"ד ואח"כ מ"ה ר' אמי כו' צורי היינו כו' הד"א כצ"ל:

דף נ.

בפרש"י בד"ה דל מנייהו כו' סלעים כ' דינרים עכ"ל ובד"ה עשרים כו' הוו דל שתות ופשו כ' הד"א ודל שתות מחד זוז פשו כ"א נכי דנקא הס"ד ובד"ה דאינון כ"ח כו' ופלגא ופלגא דנקא כו' דכיון דז' צורים כו' הלכך ז' דינרים כו' ופשו ששה דינרים כו' פונדיון

ושביעית הוה להו כו' הגאונים הס"ד ואח"כ מ"ה סלעים כו' עשרים מעין עכ"ל ובד"ה קלבון כו' ארבעים ושמנה אלמא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה דינרא כו' ואשכחן הדריינוס קיסר בפ' כו' עכ"ל נ"ל משום דמצינו בפרק הניזקין אדריינוס בא' ולא בה' הוצרכו להביא ראיה לקיים פרש"י דמצינו הדריינוס ג"כ בה' בפ' אין מעמידין כו' ודו"ק:

בד"ה דמזדבנא כו' נשתנה כל כך כו' דהיינו חמשה זוזים כו' דל חומשא דחמשה זוזים כו' והדינר שש מעה כו' השקל הוא מעה מודה כו' לשון קלבון דאינו כו' כצ"ל:

דף נ:

בא"ד דכששוקל עשרה ליטרא ביחד כו' דאע"פ דאם שוקל כו' הוו להכרעת המטבעות כו' המטבע שמי שיש לו כו' לעשות כ"ה דינר של כו' ובד"ה כל הכסף כו' פחותה שבצורי ומייתי כו' כדרבי אסי כו' דאמר כסף קצוב אתי דבר חשוב לאוסופי כו' אתי היקשא ומפקא ליה כו' אף כסף שנים הוא דאתא ונראה כו' ולא כתיב כסף ה"א מה כו' בכל כלי אע"פ שאין בו כו' הכפירה פרוטה וההודאה פרוטה והדר כו' אלא כסף חשוב והיינו מעה שבכך יש כו' לאפוקי מרוקא א"נ שאין בכלי ש"פ כדפי' רש"י כו' ובצור מטבע נחושת ליתא כו' בעי אוקמיה אדינר כו' והרי טענה כו' ונימא נהי כו' דאפיקתיה מפרוטה דבשלמא לקמן כו' אבל השתא כו' כל מה שחסר כאן עיין בתוספות פ"ק דקידושין אוקמא אשני דינרים הס"ד ואח"כ מ"ה מה כלים כו' דלכתוב כספים דמשמע כו' דא"כ דבר חשוב מנליה דאמינא ב' פרוטות כו' ובד"ה כל כסף כו' של חמשים זוז כו' וכתובת בתולה שהיא ר' כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה כסף מדינה כו' דאמרינן לעיל הס"ד ואח"כ מ"ה טענה כו' מסרתי לך הס"ד ובד"ה שוה כו' נחשב הס"ד כצ"ל:

דף נא.

בפרש"י בד"ה משום כו' אבל באונס כו' עד כסף ישקול הוא כפול בא"ד דתנא ברישא במנה צורי כל חד כו' שקלים יהיב שקלים כו' ומעשר הס"ד ואח"כ מ"ה מעשר שני כו' ובד"ה ולא בהקדשות כו' בגמרא הס"ד ואח"כ מ"ה כתב לכהן כו' שהוא חייב ליתן כו' בנו הס"ד ובד"ה מכתב עט הס"ד ואח"כ מ"ה ואמרינן במסכת קידושין במאי כו' ובד"ה ומאי מיעט מיעט סם הס"ד כצ"ל ואפשר לקיים כל פירושים הישנים שכתוב בהן ומאי מיעט מיעט כל מילי דר"ל דהיכא דאיכא מיעוט וריבוי ומיעוט מיעט כל מילי ודו"ק:

תוס' בד"ה והראיון כו' בכל חד טעמא כו' נסכא וכסף סיגים כו' לו לעולת ראיה טובה כו' ובד"ה אימא כו' דכתיב בהו כסף גבי הקדש וכן מצינו כו' ובד"ה כתב לכהן כו' כגון שכתב לו בשטר ונתן לו בפני כו' כצ"ל:

דף נא:

גמרא א"ל לא גמרת ויהבת מדעם כו' כצ"ל וכן נראה מפירוש רש"י ותוס' וכ"ה ברא"ש:
בפרש"י בד"ה בזה אחר זה כו' ולכהן אחר הכי כו' ובד"ה א"ל לא גמרת כו' ובד"ה מדעם כו' אפילו לא החזירם אין כו' ובד"ה מה עולת כו' דמי ועוד כו' דההוא לא בעו ממש כו' ובד"ה ערך כו' על הנודר ליתן כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה אמר עולא כו' לרבי יוחנן הס"ד ואח"כ מ"ה אבל חכמים כו' דמתני' נמי קתני חייב ליתן לו ובנו כו' דאמר אינו פדוי עד שיתן כו' ובד"ה א"ל לא גמרת כו' ובד"ה הלכך כו' בכולהו קני וי"ל כו' אע"פ שאותו סתם כו' כפי' כו' דאיכא היכרא כו' ובד"ה ולא בראוי כו' נראה דאינו גובה כו' אבל רבי פירש דאע"פ שהורע כח הבעל כו' והוה ליה מלוה כו' מלוה ולא משום דלדידהו כו' לכתובה כלל אפי' מחיים כו' המשנה זו דהכותב שהם כו' דהא ליכא למימר דר"מ היא ולהכי כו' משנה דשייכא כתובת כו' אפי' מיניה כדמשמע בפרק כו' ואשה וחבילה עמהם כו' ובהכי כמו מיניה כיון דאגידא ביה כו' לרבנן דרבי מאיר דלא כו' ולא היורשין גם כו' יפה כח אשה וב"ח כו' דיתמי ואי נמי כאן חומרא דר' נתן כו' כצ"ל:

דף נב.

בא"ד דלא ס"ל כר"ן דמחייב כו' שיש לו ביד אחרים לבעל כו' זה ביד אחר כו' בריש המשנה במלוה כו' להיתומים בהם כח מהאשה כו' יותר משאר מטלטלי כו' ונ"ל דר"ל יותר משאר מטלטלי דיתמי דהוו מלוה ופקדון ביד אחרים והוא דחוק:
בא"ד והשתא דתיקון כו' כאילו אביהן גבאן מחיים כו' דיתמי ואי טעון שתגבה כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה ולא האשה כו' הנכסים בשעת מיתת כו' שוין ולא בראוי כבמוחזק הס"ד:
תוס' בד"ה ולא האשה כו' כדפי' רבינו שמואל כו' לרבנן משום דהוו כו' דילפינן מהדדי ורבנן חשבי לה ראוי כו' אבל בעל דאיט נוטל בראוי לא אשכח ליה משנה כו' את יאיר וגו' הס"ד ואח"כ מ"ה והאמר שמואל כו' בכתובת ובקונט' פירש מזון הבנות כגון נשא אשה ופסק לזון בתה ולפירושו אין ראיה דמצי אייריי שפיר בשבח לקוחות ואין לשון כו' כצ"ל מתוס' דפ' הגוזל [ע"ש]:

בא"ד ה' גובין מן המחוררין כו' והמקבל עליו לזון בת אשתו ובן כו' עכ"ל ושכתבו לעיל בבת אשתו דגובה מלקוחות כדאיתא בריש הטשא מוקמינן לה התם בשקנו מידו וכ"כ רש"י בפ' נערה ע"ש וק"ל:

בא"ד תנאי ב"ד איירי והנהו לא גבו כו' ודומיא דהכא איירי כו' זבינא אילין אינון כו' ענין א' באפותקי דפריך כו' כמאן דגביא ונשאר שדות כו' וגרע כחו של ב"ח כו' דלא מסיק כו' לא קאי במסקנא כו' ארעא הא דלא מסיק כו' ה"מ לאקשויי כו' אביהם הא לא שקיל אלא לא קאי ההוא שטיא אהא סוגיא כו' אלא אקשיא דשמואל כו' דאיתא נמי כו' כצ"ל:

דף נב:

גמ' אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן כו' שהורישתו אשתו בית הקברות כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה או שלפופי כו' וקמ"ל כו' ובד"ה אף חלק כו' דאורייתא ויבם בכור כו' ובד"ה טובה חכמה כו' הא דרביה ולא הוה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה לאתויי שבחא דממילא חפורה כו' ובד"ה בכור לתת כו' רחמנא למאי הלכתא כו' לגריעותא כו' ובד"ה אמר רבי אסי כו' ומה שקשה אדר' אסי כו' כקנין הגוף וא"כ לא משכחת לה דמייתי בכורים אלא חד בר חד עד כו' הכל פי' בפ' כו' דמחזירין ביובל רק ר' יוחנן לבדו ודוקא כו' ורגליו דתלוי חוזרות כו' כדאמר לעיל וכדאמר נמי כו' חלקו המגיע משעה כו' דאין חוזר מטעם דפרישית כו' חלוקות ירושה מחלוקת כו' ואפילו הכי מודה בה ר"י כו' ובאורים ותומים ובגזירת הכתוב כו' הכא רב הושעיא על ר"י ממתניתין כו' הבכורה ואיכא כו' ובד"ה קרי רב חמא כו' ומימרא דרבין כו' ובד"ה באין בני כו' קברו ודרכו וכן כו' אין שומעין לו דבעי הוא שיקברוהו אלא כו' כצ"ל:

דף נג.

גמ' גזירה משום יתום אי הכי כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה לימא כו' לארץ הס"ד ואח"כ מ"ה מעשר כו' בפרקא קמא דקדושין כל כו' ובד"ה כדרב הונא כו' פירקא הס"ד ובד"ה משום תקלה כו' בלא מום הס"ד ובד"ה בכור כו' בתמיה הס"ד ובד"ה ה"ק כו' הד"א כצ"ל:

תוס' בד"ה ר"ע כו' דבן אנטיגנוס העלה בכורות כו' ובד"ה כרב הונא כו' לא צריך למגזר משום כו' כדנקט התם כו' ובד"ה אלא תקלה כו' ולאחר החורבן היה דרכן כו' ושמא לא בטלו מעשר בהמה כל כך כו' ובד"ה ואין מחרימין כו' אי הואי התם הוה כו' דבלאו הכי

מקשה רבי' תם כו' שרי התם על ידי פדיה דלישקול כו' איסור עולם כל שכן כו' במקרקע נמי הוה משמע כו' אלא ממקרקע לבד וכ"ש כו' ובד"ה מעות כו' וכן בעלמא הפריש מעות לנזירותו כו' ואידך לישתרו ושמא התם כו' ובד"ה ואיזהו עיקור כו' ולהמתין לכהן שירצה כו' דלא משתמיט בשום דוכתא למתני הכי בזמן הזה דבכור דשרי כו' כצ"ל:

דף נג:

בפרש"י בד"ה ומשני כו' נפיק הס"ד ואח"כ מ"ה ברישׁ עשרה בעשירי הס"ד ובד"ה ומשני כיון כו' דבר מועט הס"ד ואח"כ מ"ה ושכיחי כו' בקדשים ואפי' כו' ובד"ה ואליבא דר"י כו' ובעמיתו דכתיב ומעלה כו' לה' ובעמיתו הס"ד ואח"כ מ"ה ה"נ דליעשרו הס"ד ואח"כ מ"ה יהיה קדוש עשירי כו' ולא יגאל הס"ד ובד"ה ולמנ"מ כו' למיקם עלה בלא ימכר כו' הד"א ובד"ה מה מעשר היוצא שנה אתה מעשר וכו' ובד"ה הכתיב עשר כו' דגן הס"ד ובד"ה אין תורמין כו' קמיירי הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה אפשר כו' דלא ס"ל כרב יהודה עכ"ל ובד"ה הקדש עילוי כו' ואס נדבה נותן טובתה שור זה כו' אומדים כמה כו' וטובת הנאה דפרק עד כמה כו' ובאיזה צד פודין אותו אומדין כמה כו' כצ"ל:

דף נד.

בפרש"י בד"ה דגן ודגן כו' על חטין הס"ד ובד"ה תירוש ודגן כו' או דגן ודגן שהן כלאים כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ומה תירוש כו' דהמ"ל מעשר של כו' זה בזה ומתעשרין כו' במעשר בהמה דברים של שנה א' כו' אבל מק"ו דחדש כו' בהמה דחדש וישן כו' זה על זה ואין מתעשרין מזה ע"ז וכבשים כו' ובד"ה דגן ודגן כו' ודומה טעות סופר הוא דכאן משמע כו' כלאים דכלאים לוקה ומסקינן כו' קמ"ל דכי זרע חטה וחרצן כו' תרי גווני כלאים כלאי זרעים וכלאי כרם כגון חטה ושעורה וחטה וחרצן ובחד כו' ובחד פליג אבל חטה כו' דלקי תרתי לאפוקי מדר' יאשיה דהא לר' יאשיה נמי לקי תרתי וכן מוכח כו' בלאו שני שהיה לו לומר בלאו אחד דאין קושיא כו' כזה בעי כו' ושעורה וחרצן ור' יונתן מחייב כו' ב' מיני זרעים ומיהו ר' יהודה כו' ובד"ה ושני מינין כו' כיצד מברכין כו' כל מילי דשבות כו' אלו הן הלוקין דכהן שאכלה לוקה כו' היינו מכות מרדות והא דאמר בסוף הערל דעיגול אינו עולה התם רבנן כעין דאורייתא תיקון והא כו' ודפליגי ר"א ור"י כו' בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרא משכחת כו' ולא כל פרי העץ כו' ויצהר ר' אבא

בשם שמואל לא חשו כו' דתניא איסי בן עקיבא כו' ובד"ה אלא מעתה כו' כדמרבינן לעיל מצאן כו' כצ"ל:

דף נד:

גמרא חזינן לרועה כמאן כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה כבשים ועזים כו' מק"ו דתירוש ויצהר וה"נ דרשינן ק"ו דחדש כו' ובד"ה וכ"ת כו' לא מסתבר כו' ובד"ה מצטרף כו' מפרש טעמא הס"ד ובד"ה וכמה יהא כו' מכאן וה' באמצע מצטרפות כו' ובד"ה דהנך ה' אמצעיות חזיין כו' לגורן אחר הס"ד ואח"כ מ"ה חמש מכאן כו' באמצע אע"ג כו' ואתויי הויא כמאן כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה אמר אביי כו' לחלק במיני דגן כו' התם ולרבא דאמר לא כו' בהו חלב חלב דאין כו' דחד חלב כתיב בהו מהאי אהאי כתב רחמנא כו' קרא לו דגן ומוקמי נמי לומר דלא אהני כו' ולחלק בתירוש ויצהר לא אצטריך כו' ראשית על דגן ודגן והתם כו' ובד"ה ואתי כו' ולא לדבר אחר עכ"ל ובד"ה חדא מנייהו כו' קאמר הכי ועל רב פפא רגיל לומר כן שמלך אחר כו' ובד"ה אמר קרא יגבול אותו כו' כצ"ל:

דף נה.

גמרא ומצטריך איהו למיזל כו' והירדן יגבול אותו כו' בשלמא לרבי חייא בר אבא כו' אף ירדן ארץ כנען כו' אמר רבה בב"ח אר"י אין כו' כצ"ל ואין כאן תירוץ לקושיא לימא כתנאי כו' וכן נראה מן הילקוט דמלתא דרבה בב"ח הוא מלתיה באנפי נפשיה ולפי זה נראה דל"ג לימא כתנאי אלא דגרסינן כתנאי כו' והוא מסקנא דמלתא ודו"ק:
מפרש"י בד"ה תרגמה כו' דהא דקתני כו' ובד"ה דקרי ליה כו' ביה ממונה הס"ד ובד"ה והירדן יגבול כו' ובזה לנודר כו' ולמעלה הס"ד ובד"ה זכרותא דדם עיקר כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה שאני כו' ותאר הגבול ועלה הגבול כתיב ובד"ה מעבר כו' כתיב מה ירחו ארץ כו' דכתיב באלה מסעי כו' וכתיב ויצו משה כו' כמו שיריחו לאו בכלל ובד"ה ואין ירדן אלא כו' דבטל חשיבות כו' כדקאמר בסמוך כו' כל אורך ארץ ישראל ממזרח כו' שהיה כלה הירדן נופל כו' ועלה בהר ימה פירוש כו' מערב מצפון לדרום כו' גבול דרומית ממערב למזרח כו' ים המלח צפונה אל קצה כו' יריחו ולמטה דקרא והירדן יגבול אותו כו' כצ"ל:

דף נה:

בד"ה הוא פרת כו' לצד זה פרת הולך כו' ובד"ה מסייע ליה כו' אינו אלא משום דפרת כו' כשהוא רבה כל הנהרות רבין עכ"ל ובד"ה מטרא כו' לבבל וכדפירש לעיל כו' מתוך כך דג"ע במערב העולם כו' ואמרינן בלא יחפור כו' מזרחית קולטת אדם הראשון כו' דחלפה אוורדי דג"ע כו' ממש קאמר אלא בשחרית כו' ואין התימה על הטעם זה כו' ובד"ה ומפני כו' אימר בדידיוני נפל פירש ע"י דידוי שמדדה את כו' כצ"ל לפר"ת בב' דלתי"ן ע"ש ובד"ה שמא ירבו כו' יצא עשה מקוה לכתחילה כו' אך מעיין מעיין בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעיין בזוחלין כו' ראייה מים שעשה שלמה כו' שם במקוה כו' ממה נפשך שהרי נעשו כו' ובפרק קמא דפסחים דבקרקע כו' וקאמר התם מאמת כו' במסכת מקואות ומייתי כו' ובד"ה אין המים כו' המתחלת משרבו מפילי כו' כצ"ל:

דף נו.

בא"ד ובב"ר נמי דריש כר"מ כו' הנהרות מתרבים כו' ואמרינן התם נמי כו' תתאה אבע מימיך כו' המקוה כדפי' וי"ל כו' כל הנהרות נמי לפעמים מבריך ומאי כו' דאמרינן בפסחים דיש טבילה לזב כו' והזאה היאך היה על האנשים שעשו פסח כו' ועל כל טמאים כו' דפסולין למי חטאת כו' במסכת פרה פ"ח באר אחאב כו' בסיפא באר שנפל כו' אבל באר אחאב ומערת פמייס כו' לפי שירדן יורד ממערת פמייס וירדן פסול מפני כו' דאיכא למימר מן הדין כו' ולפי פירוש אחרון לא קשיא כו' אין קטפרס שזה כו' ולא קטפרס מחברן אלא חיותן מחברן כו' איסור הבטל חוזר וניעור וכשחוזר כו' ודאמרינן בריש מכות כו' התם איתנהו כו' אין הנוטפין ניכרים וידועים כו' כצ"ל:

גמ' הלוקח חל על מחוסר זמן כו' איפסול ליה בלוקח כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה ופריך כו' ואת ילפת מינה מעשר ועוד בכור כו' ובד"ה אמר קרא כו' האיש הס"ד ואח"כ מ"ה לחטאת ולאשם כו' ובד"ה את"ל משנה כו' חל עליו הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה ומה בכך כו' ומודה ר"ע דאמרינן בפ' כו' מועבדת שיהא עבודות של חודש שוות ביה כו' ע"כ היקשן הכתוב כו' וא"ת לרב אחדבו בר אמי דאמר פרק כו' ר"א הוא דאמר דנין אפשר משא"א ולית כו' וי"ל הא דנעמידנה נמי כר"א כו' בד"ה אמר קרא כו' וי"ל הא דדרשינן כו' אבל מאחר דאפקיה כו' כצ"ל:

דף נו:

בפרש"י בד"ה בעריות כתיב כו' נינהו דהכל מודים כו' הד"א דאין ממזר אלא מחייבי כו' ובד"ה קנו כו' והאי קנו לא לקחו כו' ובד"ה יהיה לך כו' לך הס"ד ואח"כ מ"ה ולא של שותפות כו' שותפות הס"ד ובד"ה אבל חלקו כו' שישנן בשעת חלוקה אינן פטורין כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה זונה כו' על אמו ובתמורה תני רבי אומר אין אתנן אלא הבא לו בעבירה אבל כו' כדקיימא ליה דאיסור כו' והא דכהן הבא כו' והא דמשמע דלא כו' ובד"ה מה עריות דלא תפסי בהו קדושין כו' תימה כיון דילפינן מעריות ה"ל למעוטי זונה עובדת כוכבים דבעינן כו' דלא דומיא דעריות מה"ט ורבא כו' ובד"ה ואזדא ר"י לטעמיה כו' ובד"ה לברור חד כו' התלמוד כיון שיש ברירה כו' כך דעתו מתחילה דאותה שיברור הוא כצ"ל:

דף נז.

בפרש"י בד"ה וצריכי כו' דר"י הס"ד ובד"ה ואי אשמעינן כו' למימר הכי הס"ד ובד"ה אחד נטל כו' הי ניהו הס"ד ואח"כ מ"ה שעם הכלב התשעה שעם כו' ובד"ה הכא במאי כו' התשעה שעמו דהשתא כו' ובד"ה שור או כשב כו' כתיב הס"ד ובד"ה טומטום כו' ממ"נ מעשרי ור"ש סבר בריה בפני עצמה היא:

בע"ב הס"ד והד"א ע"ש בע"ב ושייך לעמוד זה ואח"כ מ"ה הני נמי לא יוצא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה חוץ מן כו' אבל בכ"מ דחשיב טרפה רגיל כו' בכלל כלאים משום דדמי ליה קצת הס"ד ואח"כ מ"ה פרט לטרפה שאינה עוברת דבהמה כו' כיון דאינה טרפה הס"ד ובד"ה זכר ודאי כו' טומטום כו' הך סוגיא כו' כצ"ל:

דף נז:

בפרש"י בד"ה את המתה כשמקשה כו' שעושין לו הס"ד ובד"ה ועוד העיד כו' שעברו עליו ט"ז קרונות כו' בד"ה פרוס כו' תנאי מפרש בגמ' הס"ד ואח"כ מ"ה והן גורנות כו' מדרבנן הס"ד ואח"כ מ"ה וא"א לעשר כו' שצובע הס"ד כצ"ל:

בד"ה למה נאמר למאי הלכתא הס"ד:

תוס' בד"ה בפרוס כו' ט"ו יום דפרוס לשון כו' דאמר באדר א"ר עקיבא לא כו' וקביעא ליה זמנו לעולם כו' ולא מקודם גבי הן העידו שמעברין כו' מיום הכפורים קודם הפסח ל' יום דע"פ בכלל הל' יום וכן ר"א ור"ש כו' הד"א והלא מן הדין הוא בשנים באלול

דיום כו' שני שבתות כמו ע"פ כו' ועיקר דרשא דהלכות פסח כו' ועיקר דרשא דשני שבתות דר"ג מפיק כו' שלא היה שם בפסח קרבנות אחרים ובפרק בתרא דמגילה כו' כותיה מתניתין דמקדימין וקרינן ושלשים יום דנפקא לן כו' די"ז דניסן וי"ד דאייר שהן ל"א יום ומההיא שמעתין כו' הד"א עצמה יקשה למצוא י"ד בלא כו' פסח שביי"ד מ"מ לדורות שיש להזהיר על כו' קבעו חכמים זמן בר"ח אדר ולא כו' דבמתניתין הכא כו' זמן השמעת שקלים לעולם כו' ובד"ה ניחא ליה כו' הכל יחד הס"ד ואח"כ מ"ה וא"א לעשר כו' דהיינו גזרה לגזרה דהיא גופה כו' יחתוך זמורה ועוד מצי למימר כו' הד"א יוצאים בנדרים כו' ולא קרא עשירי ולא שייך לאיסור הקדש כזה בי"ט עכ"ל כצ"ל:

דף נח.

בפרש"י בד"ה דטבלא כגורן כו' דמשהגיע הגורן לא ובד"ה שלשים כו' ט"ו יום הוא הס"ד ואח"כ מ"ה בן עזאי כו' דמיום כ"ט דאדר עד ארביסר כו' ובד"ה דאי אמרת כו' בהמותן הס"ד ובד"ה בפני עצמן כו' עבדינן הס"ד ואח"כ מ"ה ביום ל' של אב הס"ד ואחר כך מ"ה ובעינן כו' לית להו פרוס הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה חוץ מן הקרח כו' ואז היה רבי בן ס' שנה כו' ותרתי סרי שנים נמצא כו' ראב"ע דאמר בירושלמי שהיה קרח ור"ת כו' ובד"ה מפי חגי כו' דאין נביא כו' לגמר עשורו כו' רבי מאיר סבר באחד כו' ור"א ור"ש סברי מה כו' כצ"ל:

דף נח:

בפרש"י בד"ה ונוטל א' כו' הרי אלו מעושרין הס"ד ואח"כ מ"ה ודאב פטורין דליכא מאותה שנה כו' ובד"ה פשיטא כו' וליכא משנה שעברה כו' ואי מהנהו דתשרי דהנך עשרה דאב כו' מעושרין הס"ד ואח"כ מ"ה למשקל כו' זמנם א' יהיו תשיעי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ונוטל א' כו' לא יבקר כדאסר אפוקי בעל מום בריש עשרה בריש פירקי כצ"ל:

בד"ה כשם שהתרומה גדולה כו' ניטלת מאומד מן התורה כו' אומר דחטה כו' הד"א ולא נתנה בה כו' דראשית דגנך כו' מהני דלהכי מקיש תרומה גדולה דניטלת כו' הד"א פחות נוטל בעין יפה וגרסי' עלה בירושלמי כו' גרוגרות במנין וגרוגרות על תאנים במדה כו' אלא במחשבה ובאומד אלא כדי כו' דמקיש תרומת מעשר לתרומה כו' יש לו לתרום כו' וא"ת פ"ד דתרומות הא תנן כו' וההיא דמונה משובח כו' ממאי הוא משובח אמר רב הונא כו' וא"ר חנינא תפתר כו' ואי לרבנן לדידהו כו' ואי כאבא אלעזר בן גומל הא אמר דמצוה לעשות מאומד ונראה לפרש דלר"א בן גומל נמי לא ילפינן אלא דמועיל מאומד

ולא דשוויה מצוה מאומד והשתא הא דמשני כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר היינו כר"א בן גומל וניחא השתא הא דמייתי עלה ברייתא דאבא אלעזר בן גומל א"נ מודו רבנן לאבא אלעזר בן גומל דמאומד הוי תרומה אבל אין מצוה כו' דלא חיישינן אי מרבה אף במתכוין כו' קרייה רחמנא תרומה דכתיב בו כו' ובמעשר ראשון איירי כו' כצ"ל:

דף נט.

בפרש"י בד"ה ודלמא עשירי לא קרייה כו' ענין אחר ודלמא כו' ובד"ה תשיעי נאכל כו' לענין הבהמות הס"ד כצ"ל:

תוס' [הנמדה"ק] בד"ה כשם כו' דילפינן תרומת מעשר כו' שאין סברא ללמוד לגבי כו' ואפשר משאי אפשר וה"נ כו' אע"ג דבמעביר לא חיישינן כו' וא"ת כיון דאבא אלעזר שרא אפי' במעשר כו' גרוגרות שבמקצוע על כו' גופה י"ל נהי כו' הד"א. ובד"ה אף תרומת כו' ובגיטין פירש הקונטרס הא דיליף תרומת מעשר כו' שמלמדה ואינה למידה כו' ומוקמינן לה כו' דבמסכת בכורים תנן כו' כל הגט גבי תרומת כו' דמדאורייי' לא בעי כו' לא פליגי מדפריך בריש כו' שליחות מתרומה מה לתרומה כו' והיינו תרומת מעשר דכתיב ביה אתם כו' ומיהו לפי' הקונטרס שפי' כו' ר' יוסי בר יהודה בשמעתין כו' דאפילו לרבנן נמי מצינו למילף מחשבה במעשר כו' תרומת מעשר שבו קרייה כו' ובד"ה במחשבה פ"ה נתן עיניו כו' לאכול בלא הפרשה כו' ואוכל בצד זה וכל זה דנפקא כו' ואשכחן דקרי למחשבה דיבור כו' תרומה וחשיב אלם ובירושל' כו' ברכה ובמסכת שבועות פ"ג משמע דלכולי עלמא שרי בכ"מ אע"פ שאין מפריש עתה כדמוכח ההיא דהלוקח יין מבין העובדי כוכבים דשרי לכ"ע אי לאו משום ברירה אי משום כו' מעשר שני לצפונו כו' א"ת כו' פרק נוטל מעלין המדומע כו' ואפי' דמאי אסור לתקן בשבת כדמוכח פ' במה מדליקין כו' ובד"ה איתקש כו' יהודה וכן בזבחים פרק ב"ש דרשי' כו' מדאתקש תרומה למעשר כו' ומעשר בהמה למעשר דגן כו' כצ"ל:

דף נט:

גמ' ושאינן מנוין מצטרפין לגורן כו' אם בפתח הששה יצאו כו' וארבעה מצטרפין לגורן אחר כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה אף תשיעי כו' אם קרא לי"א עשירי לא יהא כו' אא"כ נעקר שם כו' העשירי עצמו הס"ד ואח"כ מ"ה ליקרב כו' שהוא חמור כ"כ כו' ובד"ה תשיעי כו' דאינו

נאכל אלא במומו ובד"ה אי נמי כו' אא"כ נעקר כו' ובד"ה ודלמא כו' עצמן הס"ד ואח"כ מ"ה ירעו כו' הוא המעשר הס"ד ואח"כ מ"ה אלא לאו כו' במנין הראוי הס"ד ואח"כ מ"ה ומנה כו' דוקא הס"ד ובד"ה בפתח כו' ב' פתחים הס"ד ואח"כ מ"ה נוטל כו' באותו פתח הס"ד ואח"כ מ"ה והשאר כו' מצטרפין לגורן אחר דבמנין כו' לאפטרינהו להני משום כו' נשתיירו בדיר אלא ד' כו' בני עשורי הס"ד ואח"כ מ"ה אם אותן כו' הד' האחרונים הס"ד ואח"כ מ"ה נוטל כו' נשתיירו בדיר הס"ד ואח"כ מ"ה ארבעה ראשונים כו' בין להכא הס"ד ואח"כ מ"ה ודאי מנין הראוי כגון כו' דלא אמרינן מנין הראוי למשדינהו בין כו' הד"א ענין אחר הא כו' כן צריך להיות:

דף ס.

גמרא אין אחד עשר מקודש זה כו' משום הכי הוה ט' וי' מקולקלים כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה אלא כונסן כו' הואיל ולאו בני עשורי כו' דאין הגורן קובע כו' ביחד ומוציא עשרה והשאר כו' ובד"ה בריגלה כו' הרגל הס"ד ובד"ה קרא חד כו' ונמצא דהי"ט היה עשירי כו' במנין הראוי הס"ד ובד"ה זוגות כו' לא היה רק אחד כו' להכא ולהכא הס"ד ובד"ה התשיעי כו' קרב שלמים פ"א הויין מקולקלין כו' משום דקרא לתשיעי כו' ובד"ה וכי יש תמורה דאחד עשר שקרא עשירי כו' ובד"ה אלו היה כו' אחרים הס"ד ובד"ה למנין שלו הוא קודש כו' המאה עשירית קודש הס"ד כצ"ל:
תוס' בד"ה יצאו שנים כו' ואם מנאן אחד כו' וע"כ קרא העשירי כו' מאן דאמר בגמרא עשירי למעשר כו' ספק קדוש ליקרב הס"ד ואח"כ מ"ה ועד שישתוק יש לפרש בשני כו' הב"ע דקדים חד מינייהו ואפיק לרישיה כו' עלה כמאן דלא כו' האתמר י"א לאו כו' דקרייה תשיעי להההיא דמפקא לרישא כו' הוה עקיר' כדפירש' וללשון ראשון שפיר' להכי כו' כצ"ל:

דף ס:

גמרא טעות מתקדשת כו' מה הוא מיוחד אף כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה ולעשירי כו' דתשיעי למנין בהמות הוי ט' כו' דלא חיישינן למנין שלו כיון כו' ובד"ה שמיני וי"ב אם כו' ובד"ה מיוחד כו' אחד הס"ד ואח"כ מ"ה אף טעותו כו' מקודשים הס"ד ואח"כ מ"ה עד שישתוק כו' בהוא עצמו ובד"ה וטעמא דר"א הכי הוה משום כו' ובד"ה בתשיעי כשהיה תשיעי ראוי לצאת הס"ד ואח"כ מ"ה עשירי כו' דקראו תשיעי הס"ד ואח"כ מ"ה מעורבין כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה שנים בעשירי כו' לצמצם הס"ד ואח"כ מ"ה והא דתני כו' כדתנן במנחות כיון דסמיכה לא מעכבא כו' היו ממשכנין מוצאה להביא כו' מביא אשמו ולוגו ואותו כו' ופ"ג דמו"ק אמר כו' אבל אי לאו קרא היה כו' ישראל במדבר מנודין היו ושלחו כו' פירשתי מן הבקר ואיני יודע מה מביא פר ועגל ובגמרא גבי ששה לנדבה כו' ממדינת הים כהן על ידן כו' דהא קתני לה רישא כו' שנתערבו עורות פסחיהן כו' דאיכא בפסח חיוב כו' לשם מה שהוא ופריך כו' ואזלא למיתה יקריבוהו בלא כו' ברעייה אסור להקריבו בלא כו' וההיא דמביא אשמו ולוגו אמר התם לתקוני גברא שאני וההיא כו' דבתחלת הפרשת הקרבנות כו' סמוכה ועוד י"ל כו' הד"א דשמעתין כל חד בשעת הקרבתו שמא כו' לקרבן שהוא בר סמיכה וא"ת היכי קרבי הכא כיון כו' וזה מתן אחת ומיהו יש לומר כו' דכל הניתנין כו' במתן א' יצא ובפ' התערובת דר"א סבר מסיק להו לשם עצים מיהו כו' מביא אשמו דמסיק להו לשם עצים הס"ד ואח"כ מ"ה במעשר כו' שם מעשר הס"ד ואח"כ מ"ה לתשיעי עשירי קודש כו' לשליחותיה דעשירי כו' כצ"ל:

דף סא.

גמ' וקתני מן הבקר כו' כצ"ל:

בפירש"י בד"ה דאי לא כו' א' כו' הס"ד ואח"כ מ"ה הב"ע דקתני כו' ובד"ה וכמאן כו' עקירה הס"ד ובד"ה יצאו שנים כו' והשתא קפריש תני כו' ובד"ה למאי דס"ל כו' לדידי דסבירא לי כו' אינה קריבה לאו תמורה כו' לא נקט אלא משום דיוקא כו' קרב שלמים הס"ד ואח"כ מ"ה דתני' אם כו' בד"ה לפניו כו' קדוש הס"ד ובד"ה מאי אריא כו' וקראן עשירי הס"ד ובד"ה אינו קדוש הס"ד ובד"ה פיחת עשרה שתרם אחת כו' כצ"ל: